

Osallistuva Vantaa-ohjelma 2021–2025

LUONNOS

Osallistuva Vantaa -ohjelma kuvaa strategiakauden 2021–2025 osallisuuden kehittämisen kehittämisteemat, tavoitteet ja toimenpiteet Vantaalla. Tämä pidempi tekstidokumentti taustoittaa ohjelmaa, jonka tavoitteet on tiivistetty myös esitysmuotoon.

Sisällys

1.	Esipuhe: Vantaata kehitetään yhdessä asukkaiden kanssa.....	2
2.	Johdanto.....	3
2.1.	Vantaalla osallistumisella ja osallisuudella on pitkät juuret.....	3
2.2.	Osallisuuden edistämisen perusta	4
2.3.	Mitä tarkoitamme osallisuudella?	5
3.	Muuttuva vaikuttaminen	7
3.1.	Vaikuttamisen tulee olla helppoa	7
3.2.	Vuorovaikutus rakentaa luottamusta	8
3.3.	Näennäisosallistumisesta aitoon vaikuttamiseen.....	9
3.4.	Asukasliikkeet kumppaneina	10
3.5.	Muuttuva kunta	11
4.	Osallistuva Vantaa –malli	11
4.1.	Osallisuuden johtaminen.....	12
4.2.	Osallisuuspalvelut koordinoivat osallisuutta kaupunkitasoisesti	13
4.3.	Osallisuustyö toimialoilla.....	14
4.4.	Osallisuustyötä tukevat toiminnot.....	14
5.	Osallistuva Vantaa –ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet	15
5.1.	Päätavoitteet	15
5.2.	Vahvistamme alueellista osallisuutta.....	16
5.3.	Kokeilemme ja kehitämme osallisuuden digiratkaisuja	20
5.4.	Kohtaamme ja käymme puntaroivaa keskustelua.....	22
5.5.	Tuemme hiljaisten ryhmien osallisuutta	24
5.6.	Suora osallistuminen täydentää edustuksellista demokratiaa	27
6.	Valmisteluprosessi	30
7.	Liitteet	31

1. Esipuhe: Vantaata kehitetään yhdessä asukkaiden kanssa

Sosiaalisesti kestävä kaupunki ottaa kaikki mukaan kaupungin kehittämiseen. Me Vantaalla suunnittelemme ja kehitämme palveluita yhdessä vantaalaisten kanssa. Haluamme olla kaupunki, jossa asukkaiden on hyvä olla ja kaupunki, joka antaa tulevaisuuden näkymiä asukkaalleen. Asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet tukevat heidän hyvinvointiaan, ja rakentavat luottamusta kunnan ja kuntalaisten välille. Kehittämiseen kutsutaan mukaan myös järjestöt, yhteisöt ja yritykset. Lisäksi asukkaiden omaehtoista aktiivisuutta ja toimintaa tuetaan. Vantaa haluaa kaikki mukaan rakentamaan yhteistä kaupunkia!

Osallisuus ei ole itsestään selvää, vaan vaatii onnistuakseen järjestelmällistä ja pitkäjätkäistä tukea sekä erilaisia vuorovaikutuskeinoja. Toki äänestäminen on tärkeä keino vaikuttaa, mutta tänä päivänä tarvitaan monipuolisia ja erilaisia osallisuuden keinoja. Myös kaupunkimme kansainvälistyminen edellyttää uusia osallisuuden muotoja. Lisäksi on tärkeää voida vaikuttaa tässä ja nyt, eikä vain määrävuosin.

Osallisuuden vahvistamisessa on kyse ennen kaikkea luottamuksen rakentamisesta. Jotta kuntaorganisaation ja kuntalaisten välille voi syntyä luottamuksellinen suhde, on vuorovaikutuksen oltava tiivistä ja tasapuolista. Näin kuntalaiset voivat varmistua, että heidän mielipiteensä ja hyvinvointinsa otetaan huomioon päätöksenteossa, lähiympäristön rakentamisessa ja palveluiden tuottamisessa. Kunnan näkökulmasta tämä tarkoittaa hyvän hallinnon periaatteiden noudattamista eli avointa valmistelu- ja päätöksentekotyötä, riittävän ja ajantasaisen tiedon tuottamista sekä kuntalaisten kuulemista erilaisia osallistumistapoja hyödyntäen.

Osallisuus on tapahtumaketju, joka ei voi koskaan olla ainoastaan yksisuuntainen. Osallisuus edellyttää välineitä ja keinoja kuntalaisille tuoda erilaisia näkemyksiään esiin sekä mahdollisuuksia kaupungin johdolle ja työntekijöille hyödyntää tätä tietoa. Kaikilta vaaditaan kykyä ja tahtoa vastaanottaa muiden ajatuksia. Osallisuutta kehittäessä on tärkeää muistaa, että kyse ei ole vain lakisääteisen velvollisuuden täyttämisestä vaan aidon vaikuttamismahdollisuuden tarjoamisesta, ja se tarkoittaa myös vallan antamista kuntalaisille. Ei siis olla vain kuuntelevinaan, vaan aidosti kuunnellaan ja etsitään yhdessä ratkaisua.

Kunnalla on myös tärkeä tehtävä toimia asukkaan tukena elämän vaikeissa tilanteissa ja erilaisilla tavoilla edistää vantaalaisten osallisuutta omassa elämässään. Paljon tästä merkittävästä työstä tapahtuu osana arkista puurtamista eikä sitä välttämättä edes havaita osallisuuden edistämiseksi. Se, että jokainen asukas voi vaikuttaa elämänsä kulkuun, nauttia yhteisestä hyvästä ja kuulua yhteisöön, joka arvostaa häntä omana itsenään, on edellytys myös vaikuttamiselle.

Kaikki vantaalaiset ovat monin eri tavoin kosketuksissa kuntaan palvelujen ja lähiympäristönsä kautta. Siksi asukkaiden osallistumista palveluita ja lähiympäristöä koskevaan suunnitteluun, kehittämiseen ja päätöksentekoon voidaan pitää tärkeimpänä suoran osallistumisen väylänä. Osallistuminen voi saada erilaisia muotoja paikallisesti ja kaupunkitasoisesti. Lähiympäristöä kehittävät ja palveluja suunnittelevat ja tuottavat tahot ovat avainasemassa sen mahdollistamisessa. Paikallinen asukastoiminta on myös tärkeä osa vantaalaista osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja vaikuttamista.

Osallisuuden pitää olla myös helppoa ja iloa tuottavaa. Yhteistyön ja luottamuksen kulttuuri on meille vantaalaisille kaiken toiminnan kivijalka. Rento ja rohkea Vantaa haluaa olla tässäkin asiassa edellä muita.

Kaupunginjohtaja Ritva Viljanen

2. Johdanto

Tässä luvussa taustoitetaan Vantaan osallisuustyön historiaa sekä edeltävän strategiakauden tuloksia. Luvussa käydään läpi osallisuuden edistämisen lakisääteinen ja kansalliseen ohjelmatyöhön liittyvä perusta. Lisäksi tarkennetaan osallisuuden määritelmä tämän ohjelman näkökulmasta.

2.1. Vantaalla osallistumisella ja osallisuudella on pitkät juuret

Suomessa kuntalaki on vuodesta 1995 lähtien korostanut voimakkaasti kuntalaisten vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia. Osallisuutta on edistetty monin hankkein ja projektein niin kunnissa, valtionhallinnossa kuin järjestöissäkin. 2000-luvulla erityisesti lasten ja nuorten osallisuus on ollut huomion keskipisteenä.¹ Laskeva trendi äänestysaktiivisuudessa ja kansalaisten vieraantuminen puolueista on herättänyt tarpeen luoda edustuksellisen demokratian rinnalle suoran osallistumisen kanavia.

Vantaalla osallisuuteen on panostettu jo pitkään. **Vantaan hallintosääntöön** on kirjattu, että toimialojen on huolehdittava suunnitelmallisesti omassa toiminnassaan siitä, että kuntalaisilla on mahdollisuus vaikuttaa oikea-aikaisesti ja vuorovaikutteisesti kunnan toimintaan.

Vantaan kaupungin ensimmäinen osallisuusmalli on vuodelta 2013. Siinä on kuvattu silloin käytössä olleet merkittävimmät osallisuuden menetelmät ja toimenpide-ehdotukset osallisuuden kehittämiseksi. Osallisuusmallia ovat edeltäneet mm. Lasten ja nuorten Vantaa -ohjelma, jossa kehitettiin heidän osallisuuttaan sekä aluekoordinaattorien toteuttama lähidemokratian malli.

Vuoden 2013 osallisuusmalli päivitettiin valtuustokaudelle 2017–2021 strategian liitteeksi, nimellä Osallistuva Vantaa -malli, jossa kuvattiin osallisuuden muotojen lisäksi osallisuuden kaupunkitasoinen koordinointi ja asiantuntijapalvelun roolit. Osallistuva Vantaa -mallin myötä Vantaan kaupunkiorganisaatioon syntyi osallisuutta koordinoiva tiimi vuonna 2017. Sitä ennen asukasosallisuutta koordinoitiin osana aluepalveluita aluekoordinaattorien tiimin kautta.

Uusi Vantaa -organisaatiouudistuksessa 2019 haluttiin vahvistaa strategian poikkihallinnollisten teemojen painoarvoa ja luotiin strategian toteuttamista tukevat strategiateemat vuosille 2020–2021. Yksi näistä oli osallisuus. Strategiateeman tavoitteiden mukaisesti jokaiselle Vantaan toimialalle rakennettiin osallisuussuunnitelmat keväällä 2021 ja myös muut teeman tavoitteet näyttävät toteutuvan joko erinomaisesti tai kohtuullisesti. Osallisuus-strategiateemaa koordinoi johtoryhmä ja sen toteuttamista edisti projektiryhmä.

Valtuustokauden 2017–2021 strategiassa osallisuus näkyi erityisen vahvasti tavoitteessa: Asukkaiden mahdollisuudet osallistua aktiivisesti kaupungin ja oman asuinalueen kehittämiseen lisääntyvät. Osana tavoitteen arviointia Vantaan toimialoilta on vuodesta 2018 on kerätty tieto asukkaille tarjotuista osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista. Vuosina 2018–2020 uusia vaikuttamismahdollisuuksia kertyi yli 400. Vuoden 2020 raportointi kattaa mm. kyselyitä, asukastilaisuuksia ja oppilaskunta- ja kokemusasiantuntijatoimintaa. Sekä sähköisiä että kasvokkaisia menetelmiä on hyödynnetty asukasvuorovaikutuksessa. Valitettavasti eri vuosien tiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia organisaatiouudistuksen ja kattavuusongelmien takia. Raportointimalli oli myös toimialoilta hyvin raskas toteuttaa, sillä tieto ei kertynyt automaattisesti vaan piti kerätä erikseen.

Vuonna 2020 vantaalaiset tarttuivat osallistumismahdollisuuksiin arviolta 74 000 kertaa. Määrä ei kuitenkaan kerro, onko sama aktiivinen ihminen osallistunut monta kertaa eri tavoin vai vain kerran.

---

¹ Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia, Elina Nivala & Sanna Ryyänen, *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2013, vol. 14*

Osallistumismahdollisuuksia määrällisesti eniten tarjosivat Kasvatuksen ja opetuksen, Kaupunkiympäristön ja Kaupunkikulttuurin toimialat. Kaikki osallisuutta edistävä työ ei kuitenkaan näy tässä raportoinnissa, esimerkiksi monet sosiaali- ja terveysalan palvelut sisältävät asiakkaan osallisuuden edistämisen jo itsessään.

Kaupunkilaisten mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti kaupungin ja oman asuinalueen kehittämiseen mitattiin myös tutkimalla osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksiin tyytyväisten osuus vuosittaisella kyselyllä. Vuonna 2019 tieto kerättiin Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimialan asukasbarometrissä. Sen jälkeen on toteutettu vuonna 2020 ja 2021 erillinen osallisuusteemainen asukaskysely. Asukasbarometrissä tyytyväisten osuus oli 23 % ja viimeisimmässä osallisuusteemaisessa kyselyssä 31 %.

Vantaalla osallisuuden kanaviksi ja keinoiksi ovat vakiintuneet mm. kaupunkitasoiset asukasfoorumit, alueen päivät, projektikohtaiset asukastilaisuudet, työpajat ja kyselyt, asukasraadit sekä osallistuva budjetointi. Toiminnallisen osallistumisen muotoja ovat mm. vapaaehtoistyö ja asukasliikkeissä toimiminen. Uusia kokeiluja tehdään jatkuvasti ja toimivat vakiinnutetaan osaksi toimintavalikkoa. Pääviestintäkanavina osallistumismahdollisuuksista toimivat OsallistuvaVantaa.fi sekä alueelliset uutiskirjeet.

2.2. Osallisuuden edistämisen perusta

Osallisuuden edistäminen on kansallinen tavoite. Sanna Marinin **hallitusohjelmassa 2019** yhtenä strategisena kokonaisuutena on Turvallinen oikeusvaltio Suomi. Sen tavoite 3 kuuluu ”Demokratia, osallisuus ja luottamus yhteiskunnan instituutioihin vahvistuvat”. Keinoina mainitaan mm. kansalaistoiminnan edellytysten vahvistaminen, syrjäytymisen riskien kartoittaminen sekä viranomaisten välisen palveluohjauksen kehittäminen.²

Osallisuuden perusta on lakisääteinen. **Suomen perustuslaissa** (11.6.1999/731) säädetään yksilön oikeudesta osallistua yhteiskunnan ja elinympäristön kehittämiseen (2§) ja itseään koskevaan päätöksentekoon (14§). **Kuntalain** (10.4.2015/410, luku 5) mukaan valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista kunnan toimintaan. Laissa linjataan myös, että kunnissa on oltava nuorisovaltuusto sekä vanhus- ja vammaisneuvostot. Lisäksi suunnitelmista ja päätöksistä on annettava riittävästi tietoa asukkaille ja viestinnässä käytettävä selkeää ja ymmärrettävää kieltä.

Muita osallisuudesta säätäviä lakeja ovat:

- Maankäyttö- ja rakennuslaki
- Sosiaali- ja terveydenhuollossa asiakkaan osallisuutta määrittävät terveydenhuoltolaki, sosiaalihuoltolaki, laki potilaan asemasta ja oikeuksista, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista sekä laki kehitysvammaisten erityishuollosta.
- Yhdenvertaisuuslaki
- Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta
- Laki kotoutumisen edistämisestä

Osallisuutta määrittävät myös erilaiset sopimukset ja ohjelmat kuten YK:n Lapsen oikeuksien sopimus, kansallinen lapsistrategia, Oikeusministeriön kansallinen demokratiaohjelma 2025,

---

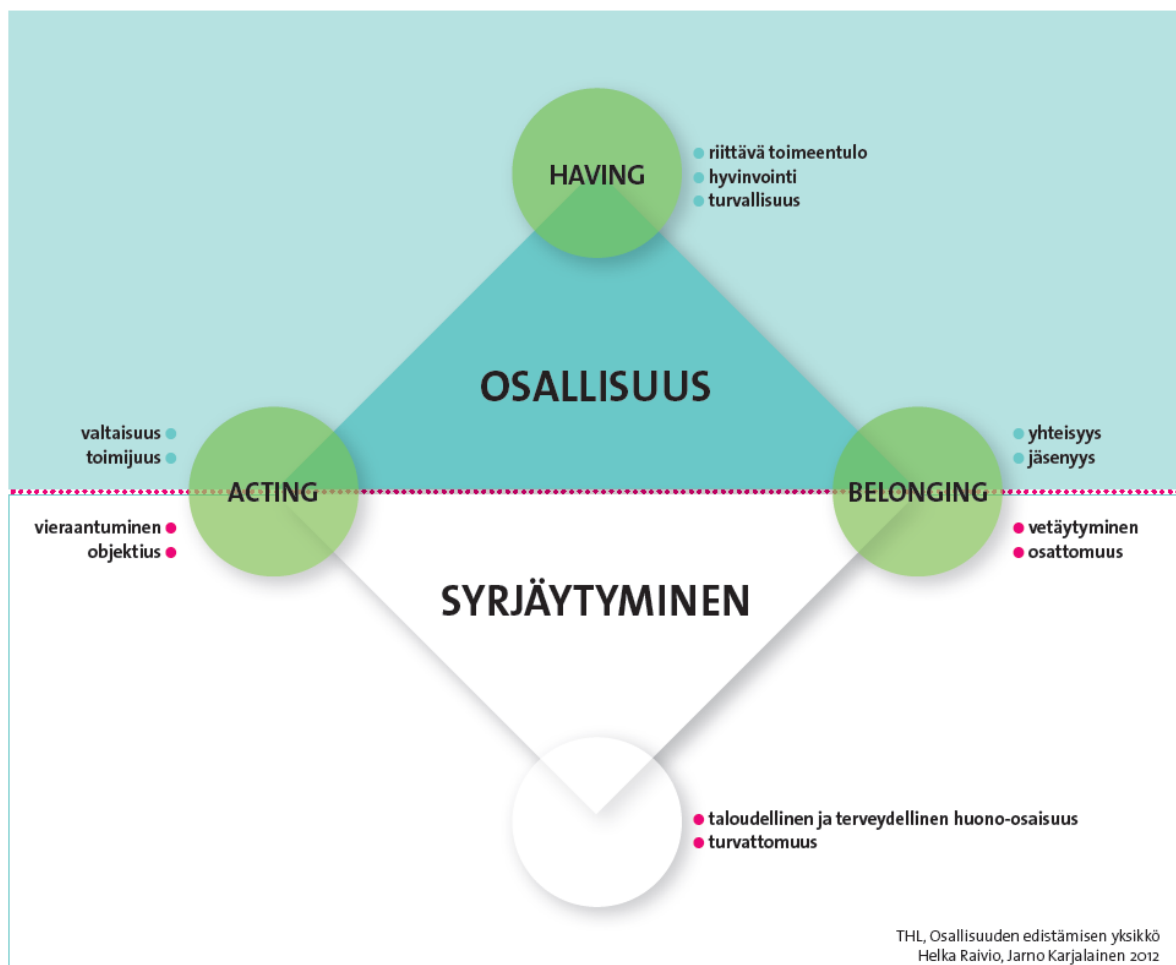
² Verkkosivulla käyty 18.11.2021. <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/oikeudenmukainen-yhdenvertainen-ja-mukaan-ottava-suomi>

Avoimen hallinnon kansallisen strategia 2030, Valtioneuvoston periaatepäätös ja toimeenpanosuunnitelma Terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi ja YK:n kestävän kehityksen tavoiteohjelma Agenda 2030.

2.3. Mitä tarkoitamme osallisuudella?

Osallisuus on käsite, jolla ei ole vain yhtä määritelmää vaan se saa erilaisia sävyjä ja painotuksia riippuen näkökulmasta. Osallisuuden eri määritelmiä yhdistää se, että kyse on aina tavalla tai toisella kuulumisen ja mukanaolon tunteesta.

Osallisuuden käsitettä voi tarkastella ainakin kolmesta näkökulmasta eli hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen kautta. Hyvinvoinnin näkökulmasta osallisuus tarkoittaa sitä, että yksilöllä on sellaiset fyysiset ja henkiset resurssit, että hän voi elää oman näköistään elämää ja vaikuttaa omaan elämäänsä. Tästä näkökulmasta osallisuuden vastakohtana on syrjäytyminen ja osallisuuden edistäminen on myös syrjäytymisen ehkäisyä.

Yhteisöllisyyden näkökulmasta osallisuus tarkoittaa kuuluvuuden tunnetta. Ihmisellä on tunne siitä, että hän on osa jotakin – yhteisöä tai ympäröivää yhteiskuntaa – jolloin hän haluaa sitoutua, ottaa omalta osaltaan vastuun toiminnasta ja usein myös vaikuttaa. Kuuluvuuden tunne voi syntyä omaan perheeseen, lähiyhteisöön tai kuntaan.

Yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta osallisuus tarkoittaa yksilön oikeutta ja mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon niin lähiympäristössään kuin laajemmin yhteiskunnassa.

Osallistuminen voi tapahtua suoran vaikuttamisen kautta esimerkiksi osallistuvan budjetoinnin keinoin tai epäsuorasti kuten edustuksellisessa demokratiassa.

Osallisuuden portaavat

(Mukaiillen Arnstein)

Osallisuuden nähdään usein liittyvän omaehtoiseen kansalaistoimintaan, kuten kansalaisaktivismiin tai järjestötoimintaan. Osallisuuden tunne on kuitenkin oleellista myös edustukselliselle demokratialle. Jos kuntalaiset eivät tunne olevansa osa kunnan toimintaa ja edustuksellista päätöksentekoa, heidän mielenkiintonsa loppuu. Osallisuus pitää sisällään ymmärryksen siitä, että asioita valmistellaan ja toteutetaan yhdessä. Se tarkoittaa, että päätöksenteossa huomioidaan erilaiset näkökulmat ja erilaisten toimijoiden resurssit sekä se, miten toimintaa voidaan tukea kestävästi. Osallisuuden voi nähdä julkishallinnon toimijoiden velvollisuudeksi varmistaa ja mahdollistaa kansalaisten osallistuminen yhteiskuntaan.

Tieto-osallisuus

Suunnitteluosallisuus

Päätösosallisuus

Toimintaosallisuus

Osallisuutta voi tarkastella, ja sen toteutumista arvioida, erilaisten osallisuuden muotojen kautta. Tieto-osallisuus tarkoittaa asukkaan oikeutta tiedon saamiseen ja tuottamiseen. Suunnitteluosallisuus tarkoittaa asukkaan mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskevan toiminnan suunnitteluun ja kertoa mielipiteitään esimerkiksi asukasraatien, kyselyjen ja yhteiskehittämisen kautta. Päätösosallisuus tarkoittaa asukkaan mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon itseä tai vaikkapa omaa asuinalueaan koskevissa asioissa. Verrattuna suunnitteluosallisuuteen asukkaalla on enemmän valtaa. Toimintaosallisuus tarkoittaa asukkaan mahdollisuuksia osallistua ja järjestää itse toimintaa kaupungissa.

Tässä ohjelmassa käsittelemme osallisuutta ensisijaisesti osallisuutena kunnassa ja yhteisöissä, vaikuttamisena kaupungin palveluihin ja lähiympäristöön sekä osattomuuden ehkäisyä.

3. Muuttuva vaikuttaminen

Tässä luvussa käsitellään osallisuustyöhön vaikuttavia trendejä. Työssä on hyödynnetty Osallistuva Vantaa –ohjelman valmistelussa toteutettua asukaskyselyä ja asukasraadin julkilausumaa. Tietoa on koottu myös vuosittain toteutettavasta osallisuusteemaisesta asukaskyselystä sekä ajankohtaisesta osallisuuteen liittyvästä tutkimuksesta.

Osallistumisen ja vaikuttaminen tavat ovat jatkuvassa muutoksessa. Jukka Vahti ja Hannu-Pekka Ikaheimo Sitrasta näkevät osallisuuden tulevaisuudessa digitalisaation, keskustelun kärjistyksen, liikaisten vaikuttamisyritysten ja disinformaation yleistymisen sekä osallisuuden muotojen eriytymisen ja moninaistumisen. Sosiaalinen media sisältää sekä demokratiaa edistäviä että hajottavia piirteitä. Valta on verkostomaisempaa, mutta ei aina edistä kansanvaltaa. Nuoret käyttävät aivan eri medioita kuin keski-ikäiset ja iäkkäämmät.

Osallistuva Vantaa -ohjelman valmistelussa osallisuuteen vaikuttaviksi tulevaisuuden trendeiksi nousivat:

- Halu vaikuttaa helposti ja nopeasti
- Luottamuksen rakentaminen kunnan ja kuntalaisten välille hyvällä viestinnällä
- Kaipuu aitoihin vaikuttamismahdollisuuksiin näennäisosallistumisen sijaan
- Asukasliikkeiden synty ja järjestöjen merkityksen muuttuminen
- Kunnan muuttuminen hyvinvointialueiden perustamisen myötä

3.1. Vaikuttamisen tulee olla helppoa

“Yritän mahdollisuuksieni mukaan olla ajan tasalla kunnan asioista, haen tietoa ja yritän vaikuttaa mieluummin netissä.” Asukaskyselyn vastaaja

“Lapsiperheenä on tärkeää, että arjen kiireissä pystyy nopeasti ja vaivattomasti vaikuttaa ja tehdä asioita mitä haluaa” Asukaskyselyn vastaaja

“Monesti liian vaikeata ja monimutkaista vaikuttaa. Sen pitäisi olla helppoa ja yksinkertaista. Aika ei muuten riitä.” Asukaskyselyn vastaaja

Kuntademokratian ongelmaksi on jo pidempään tunnistettu alhainen äänestysprosentti. Kuinka legitiiminä edustuksellista demokratiaa voi pitää, jos alle puolet vantaalaisista äänestää? Poliittisen päätöksenteon koetaan olevan kaukana arjesta. Tarvitaan edustuksellista demokratiaa täydentävää vaikuttamista ja mahdollisuuksia keskustelulle ja osallistumiselle.

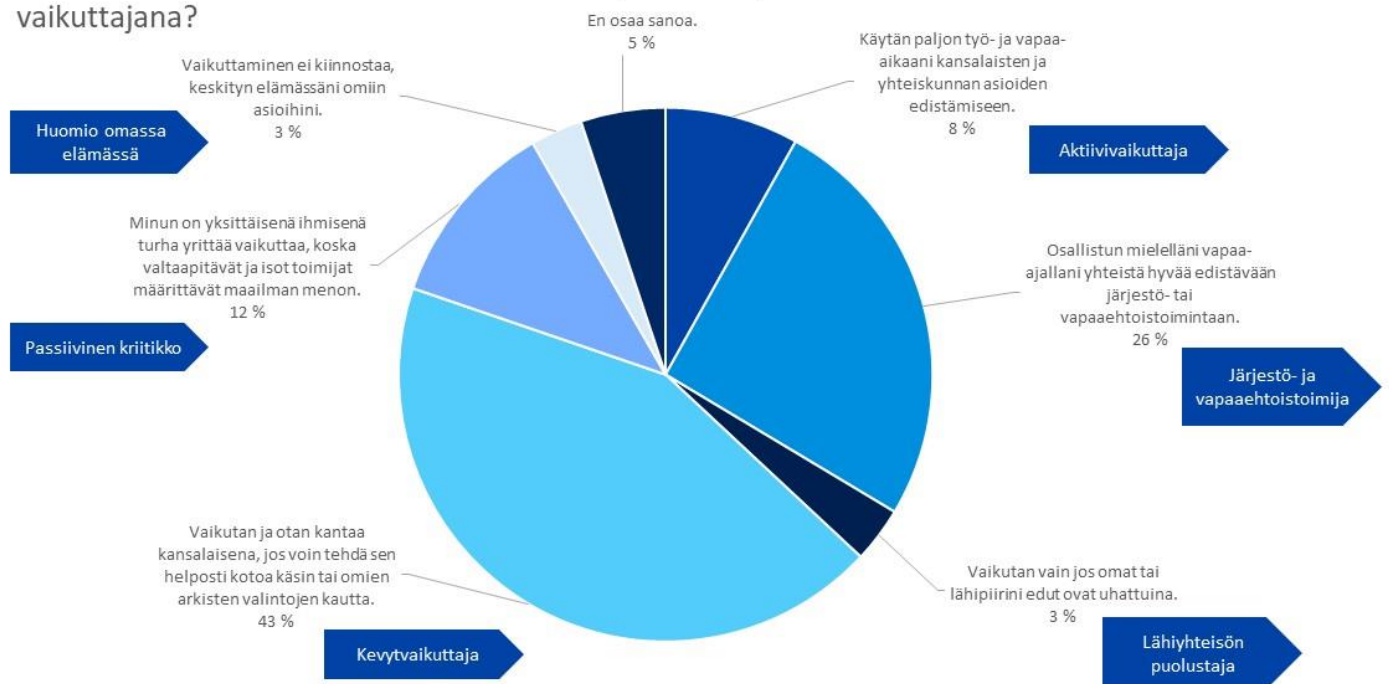
Matalahkosta äänestysprosentista huolimatta vantaalaisia kiinnostaa erityisesti lähiympäristöön ja arjen valintojen kautta vaikuttaminen. 54 % vantaalaisista on kiinnostunut vaikuttamaan kaupungin ja oman asuinalueensa kehittämiseen (Kuntalaiskysely 2021).³ Kuitenkin vain 27 % tiesi, miten voi osallistua. Vain omaan asuinympäristöön vaikuttamisesta oli kiinnostunut 22 % (Kuntaliiton kuntalaistutkimus 2020), useampi kuin tutkimuksen verrokkikunnissa. Kuntalaiskyselyssä noin kolmannes oli tyytyväisiä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiin Vantaalla.

³ Verkkosivulla käyty 18.11.2021:

https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/157330_kuntalaiskysely_kooste_2021.pdf

Osallistuva Vantaa -ohjelman valmisteluun liittyvässä asukaskyselyssä (n=649) useimmat vastaajista (43 %) kertoivat haluavansa vaikuttaa ja ottaa kantaa, jos he voivat tehdä sen helposti kotoa tai arkisten valintojen kautta. Huomattava osa kuvaili itseään myös järjestö- ja vapaaehtoistoimijaksi. Halu osallistua helposti ja kevyesti näkyi kyselyn vastauksissa laajasti eri kysymyksissä, ei ainoastaan vaikuttajatyypin itsearvioinnissa. Syitä kevytvaikuttamisen suosimiselle on monia: kiireinen arki, introverttius, verkko-osallistumisen nykyaikaisuus ja koettu vaikuttavuus, sekä kyselyn ajankohdalle odotetusti myös korona.

Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa sinua parhaiten yhteiskunnallisena vaikuttajana?

3.2. Vuorovaikutus rakentaa luottamusta

”Asioiden informointi asukkaille helpotajuisesti ja ajoissa, niin että ymmärtäisin ja mielipiteeni ehtisi vaikuttaa. Nytkin asioita esitellään asukkaille, mutta niin sirpaleisesti, etten maallikkona saa käsitystä kokonaisuuksista.” Asukaskyselyn vastaaja

”Tiedon saaminen helpoksi. Tarjoillaan suoraan asukkaille, ilman että tarvitsee erikseen älytä kaivaa esim. kaupungin verkkosivuilta.” Asukaskyselyn vastaaja

OECD:n Suomelle tekemä luottamusarviointi (julkaistu 4.5.2021) näyttää, että kansalaisten luottamus instituutioihin vaihtelee. Kuntahallintoon luottaa 52 %. Luottamus on matalampaa maaseudulla, matalammin koulutetuilla ja alemman tulotason kotitalouksissa. OECD:n raportti toteaa, että jos luottamuksen eriytymiskehitys syvenee, se saattaa heikentää yhteenkuuluvuutta ja

Suomen kykyä selviytyä väestön ikääntymisestä, ilmastonmuutoksesta, digitalisaatiosta ja työn muutoksista johtuvista haasteista.⁴

Luottamus julkisiin instituutioihin on Suomessa verrattain korkea, mutta niiden ihmisten osuus, jotka uskovat voivansa vaikuttaa poliittisiin prosesseihin, pieni verrattuna muihin korkean luottamuksen maihin. OECD:n suositusta Suomelle mm. luottamuksen mittaamisen parantamista, kansalaislähtöisiä palveluita, osallistavampaa valmistelua ja päätöksentekoa, avoimuuden lisäämistä.

Suurin osa vantaalaisista luottaa kaupunkiin Kuntalaiskyselyn mukaan. Eniten vastaajat allekirjoittivat väitteen siitä, että kaupunki toimii kaupunkilaisten parhaaksi (48 %). Kuntalaisten mielipiteitä koki kuunneltavan Vantaalla vain 17 %. Asukaskyselyssä osallistumisen esteissä korostui tiedonsaannin puute. Liki puolet vastaajista koki, ettei saanut tarpeeksi tietoa kaupungin toiminnasta ja suunnitelmista. Osallistumismahdollisuuksien löytäminen, mutta myös viestinnän ymmärtäminen koettiin hankalaksi.

Myös Kuntaliiton Kuntalaistutkimuksen 2020 mukaan vain kolmasosa vantaalaisista koki, että Vantaan palveluista tiedotetaan riittävästi. Muissa tutkimuskunnissa luku oli korkeampi. Vajaa neljäsosa koki, että päätöksistä tiedotetaan riittävästi. Luku on kuitenkin kasvanut vuodesta 2017. Kunnan toimintaa ja päätöksentekoa seurattiin eniten paikallisen sanomalehden/ilmaisjakelulehden kautta, radiosta ja TV:stä sekä kunnan oman lehden kautta. Vantaan omista kanavista seuratuimpia ovat asukaslehti ja vantaa.fi.

Asukkaiden ja henkilöstön käsitykset riittävästä viestinnästä eivät kohtaa. Ohjelman valmistelun henkilöstökyselyssä keväällä 2021 (n=434) reilu puolet vastaajista oli sitä mieltä, että palveluiden kehittämisen suunnitelmista ja päätöksistä viestitään asukkaille riittävästi.

3.3. Näennäisosallistumisesta aitoon vaikuttamiseen

“Muutoksia olen vuosien aikana ehdottanut, ihan konkreettisia asioita, tapahtumia. Hyvä idea, mutta asia ei mihinkään etene.” Asukaskyselyn vastaaja

“Oman kädenjäljen ja vaikuttamistyön tulosten näkeminen esimerkiksi katukuvassa tai omassa arjessa suoraan.” Asukaskyselyn vastaaja, kysyttäessä mikä motivoisi osallistumaan.

Kurkela ja Jäntti korostavat, että jos osallisuutta ei toteuteta laadukkaasti, se voi heikentää kuntalaisten luottamusta.⁵ Vantaan henkilöstön mielestä suunnitelmien kommentointi valmisteluvaiheessa oli paras tapa tukea asukkaiden osallisuutta. Paikalliset tapahtumat ja verkkokyselyt nähtiin lähes yhtä hyvinä. Avovastauksissa mainittiin mm. yhdenvertaisten (digi)osallistumismahdollisuuksien edistäminen sekä työntekijöiden kannustaminen osallistumismahdollisuuksien tarjoamiseen. Kuitenkin vajaa 40 % mielestä palveluja ei suunnitella yhdessä asukkaiden kanssa. Vain neljäsoosan mielestä asukkaat otettiin mukaan päätöksentekoon.

Asukaskyselyssä huoli ns. näennäisosallistamisesta näkyi osassa vastauksista. Oman osallistumisen vaikuttavuus kaupungin toimintaan ja päätöksentekoon nousi vastauksista esille tärkeänä tekijänä motivaation kannalta – omien ajatusten ja mielipiteiden halutaan näkyvän päätöksissä, mutta toisaalta myös perustelut kommenttien hylkäämiselle ja nopea reaktio palautteeseen koettiin

---

⁴ Verkkosivulla käyty 18.11.2021. <https://www.oecd.org/publications/drivers-of-trust-in-public-institutions-in-finland-52600c9e-en.htm>

⁵ Verkkosivulla käyty 18.11.2021. <https://www.kuntaliitto.fi/blogi/2021/osallistumisen-mahdollistaminen-laajaa-yhteistyota-vaativa-kuntajohtamisen-ydinkysymys>

tukevan motivaatiota osallistua. Teema nousi esiin myös Osallistuva Vantaa -seminaarin 30.8.2021 työpajoissa, joissa toivottiin vaikuttamismahdollisuuksia mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Asukaskyselyssä niin sanottuja ”passiivisia kriitikoita” kuvaili olevansa 12 % asukaskyselyn vastaajista. Heidän valitsemansa väittämän mukaan vaikuttaminen koetaan turhaksi, sillä isot toimijat ja valtaapitävät määrittelevät maailman menon. Avoimissa vastauksissa näkyi näissäkin valinnoissa vahva halu vaikuttaa, mutta vastaajilla on ollut negatiivisia kokemuksia vaikuttamisyrittämisestä ja asioiden edistymisestä kaupungissa.

Vuodenvaihteessa 2020–2021 toteutetussa osallisuusteemaisessa asukaskyselyssä äänestämisen kunnallisvaaleissa koettiin sekä vaikuttavimmaksi että mieluisammaksi osallistumisen tavaksi. Liki 90 % vastaajista valitsi äänestämisen mieluisaksi tavaksi osallistua Vantaalla. Seuraavaksi suosituimpia tapoja olivat sähköiset kyselyt (yli 50 % piti mieluisana) sekä palautteen anto verkkosivuilla (liki 40 %). Vaikuttavimpina tapoina osallistua pidettiin luottamustehtävissä toimimista, sähköisiä kyselyitä ja kuntalaisaloitteita. Mieluisaksi koetut vaikuttamistavat eivät siis aina olleet vaikuttavimmiksi koettuja. Joistain kyselyn vastauksista voidaan tulkita, ettei annettu osallistumiskanava ole tuttu. Esimerkiksi asukas-, asiakas- ja käyttäjäraadit 40 % oli arvioinut ei hyväksi eikä huonoksi vaikuttamistavaksi, mikä voi johtua siitä, että menetelmä ei ole tuttu.

Ohjelman valmistelussa toteutetussa asukaskyselyssä kysyttiin erilaisten vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksien riittävyyttä Vantaalla. Vastaajien mukaan ei ole tarpeeksi mahdollisuuksia osallistua vastaamalla paperisiin kyselyihin, osallistuvaan budjettiin tai keskustelemalla vapaamuotoisesti kaupungin johdon ja viranhaltijoiden kanssa. Neljänneksi riittämättömäksi koettiin mahdollisuudet kommentoida suunnitelmia valmistelu vaiheessa esimerkiksi netin kautta tai työpajoissa.

3.4. Asukasliikkeet kumppaneina

“Vaikutan kyläyhdistyksen hallituksessa, jolla voi vaikuttaa alueen kehittämiseen.” Asukaskyselyn vastaaja

“Haluan kehittää omaa asuinalueetta viihtyisäksi ja kaikille oman kiinnostuksen kohteen mukaista toimintaa mikäli mahdollista. Kuulun nyt kahteen eri järjestöön, jotka toimivat asuinalueeni hyväksi.” Asukaskyselyn vastaaja

“En kuulu esim. järjestöihin. Mutta olen kyllä tarvittaessa aktiivinen edistämään erilaisia asioita tai ottamaan kantaa erilaisiin tärkeisiin asioihin kalenterini puitteissa.” Asukaskyselyn vastaaja

Neljännen sektorin eli järjestöjen ulkopuolella tapahtuvan yhteisöllisen toiminnan suosio on kasvanut. Pasi Mäenpään ja Maija Faehnlén mukaan neljäs sektori muuttaa yhteiskuntaa ja vaikuttaa monin eri tavoin vakiintuneisiin organisaatioihin ja niiden instituutioihin haastaen kaupunkien hallinnan aloitteita ja toimintamalleja. Kaupungin tulee omaksua tapoja osallistua kansalaisverkostoihin. Heidän mukaansa neljäs sektori edustaa suoraa tekemisen demokratiaa, jonka tunnistaminen ja tunnustaminen merkitsee demokratian ymmärtämistä aiempaa laajemmin.⁶ Tutkijoiden Faehnle, Isola ja Tuomisto mukaan kaupunkilaisten omaa innostusta ja projekteja tulee tukea esimerkiksi pedagogisella työllä tai joukkorahoituksella.⁷

---

⁶ Verkkosivulla käyty 18.11.2021.

https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/M%C3%A4enp%C3%A4n%20Faehnle_Neljas_sektori_kirjan_esittely.pdf

⁷ Verkkosivulla käyty 18.11.2021. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/kaupunkisymposium-faehnle-isola-tuominen>

Vapaamuotoisten asukasliikkeiden nousu näkyy myös ehdotuksessa uudeksi toimintaryhmäläiksi, jossa säädetään yhteisömuotoisessa kansalaistoiminnassa käytettävästä vaihtoehtoisesta uudesta oikeushenkilömuodosta, joka soveltuu erityisesti määräaikaiseen, tilapäiseen tai pienimuotoiseen kansalaistoimintaan.⁸ Grönlundin ja Mäenpään mukaan kumppanuudet viranomaisten ja yhteisöjen kesken ovat myös olennaisia tehokkaalle toiminnalle ja toipumiselle erilaisten kriisien yhteydessä.⁹

3.5. Muuttuva kunta

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tavoitteena on laadukkaiden sosiaali- ja terveyspalveluiden tarjoaminen yhdenvertaisesti sekä hyvinvointi- ja terveyserojen kaventuminen. Tulevaisuuden sote-keskushankkeessa on tarkoitus perustaa hyvinvointialueet, jotka vastaavat sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen tuottamisesta. Kunnille jäävät mm. koulutus-, liikunta- ja kulttuuripalvelujen tuotanto, joissa korostuu ennaltaehkäisevien palveluiden merkitys.

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus 2020–2022 ohjelma ja hankeopas listaa, että ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi on varmistettava asiakkaiden ja potilaiden osallistuminen ja vaikuttaminen sekä oman palvelun että palveluiden kehittämiseen ja arviointiin. Asiakasosallisuuden menetelmien käyttöönottoon on panostettava yhdenvertaisuuden, saavutettavuuden ja oikea-aikaisuuden parantamiseksi. Uudistuksen toteutuminen riippuu lakien voimaantulosta. Jos aikataulu pitää, sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät hyvinvointialueiden tuotettaviksi vuoden 2023 alusta.¹⁰

Uudistuksessa on tärkeä huomioida kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyö asiakkaiden osallisuuden edistämiseksi. Vantaa – Kerava sote-hankkeelle on perustettu osallisuuden koordinaatioryhmä. Hyvinvointialueen osallisuuden rakenteiden, toimintatapojen ja tavoitteiden määrittäminen tulee vaikuttamaan myös Vantaan kaupungin osallisuustyöhön. Yhteistyö on avainasemassa, jotta asukkaat voivat kokea kuuluvansa sekä kuntaan että hyvinvointialueeseen ja löytävät palvelut vaivatta.

4. Osallistuva Vantaa –malli

Tässä luvussa kuvataan osallisuustyön johtaminen ja koordinoitijärjestelmä sekä tukipalvelujen tehtävät. Luvussa esitellään myös toimialojen rooli sekä osallisuustyöhön olennaisesti liittyvät kunnan palvelut ja yksiköt.

---

⁸ Verkkosivulla käyty 18.11.2021. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162854>.

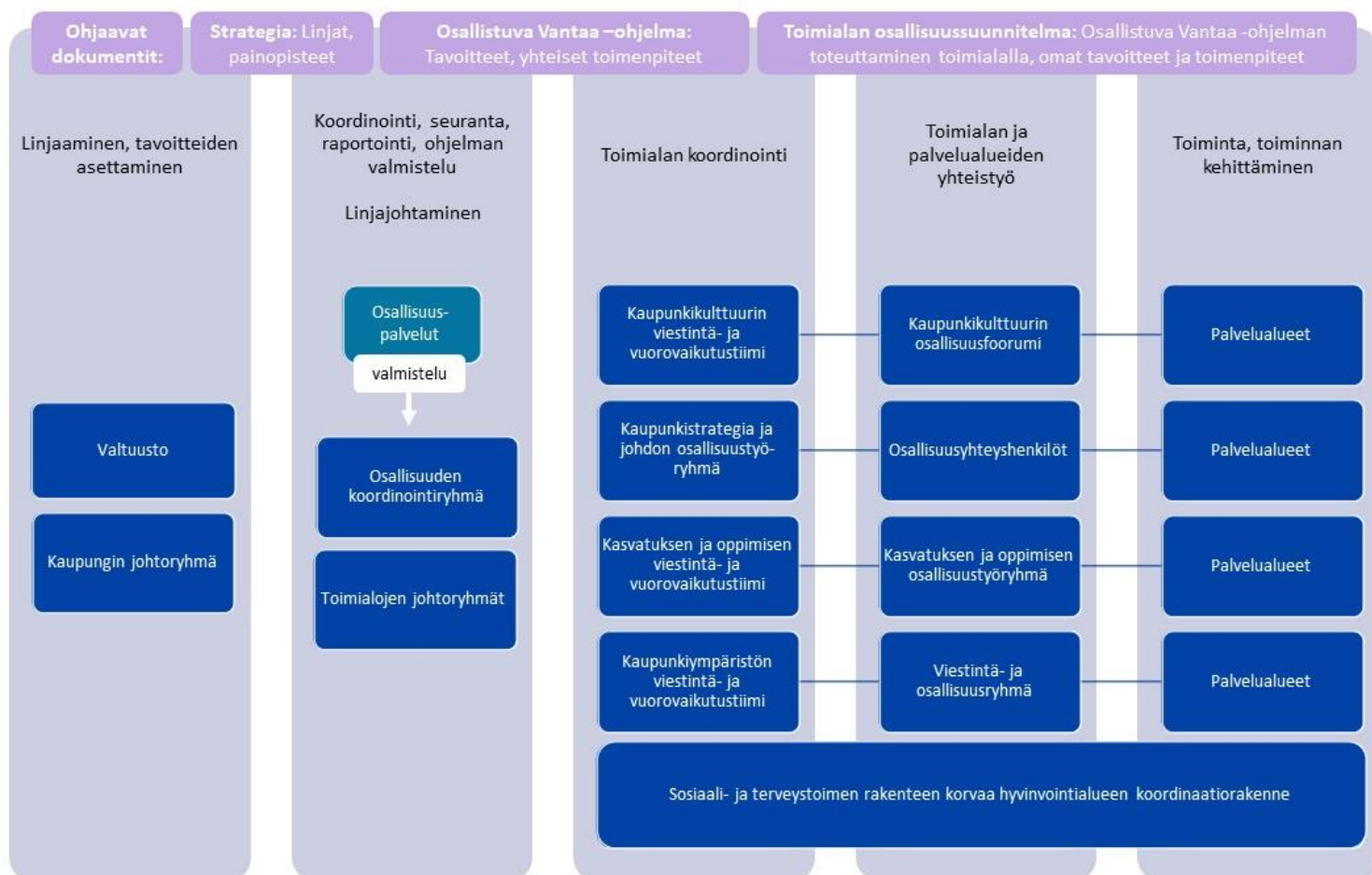
⁹ Verkkosivulla käyty 18.11.2021. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/kaupunkisymposium-gronlund-maenpaa>

¹⁰ Verkkosivulla käyty 18.11.2021.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162004/STM_2020_3_j.pdf?sequence=1&isAllowed=y

4.1. Osallisuuden johtaminen

Asukkaan oikeus osallistua ja vaikuttaa kuntaan ja lähiympäristöönsä perustuu lakiin ja Vantaalla oikeus on myös kirjattu hallintosääntöön. Lainsäädännön ja hallintosäännön ohella osallisuustyötä ohjaa kaupungin laajuisesti strategia ja Osallistuva Vantaa -ohjelma. Toimialojen osallisuussuunnitelmat toteuttavat osaltaan ohjelman tavoitteita sekä tarkentavat osallisuuden tavoitteita toimialojen erityiskysymyksissä. Toimialojen ja palvelualueiden tulokortit ovat myös tärkeä väline osallisuuden edistämiseen.

Osallisuuden koordinaatiojärjestelmä on esitetty oheisessa kuvassa. **Kaupungin valtuusto** päättää osallisuustyöstä Osallistuva Vantaa -ohjelmassa ja muissa ohjelmissa sekä strategiassa. Valtuustolle raportoidaan Osallistuva Vantaa ohjelman etenemisestä. **Kaupungin johtoryhmä** vastaa osallisuuden strategisesta johtamisesta eli seuraa toteutumista ja päättää operatiivisista kysymyksistä ohjelmakauden aikana.

Osallisuuden koordinointiryhmä vastaa Osallistuva Vantaa -ohjelman valmistelusta, toteuttamisen koordinoinnista, seurannasta ja raportoinnista. Lisäksi ryhmä koordinoi toimialojen osallisuussuunnitelmien päivittämistä. Koordinointiryhmän valmistelijana toimivat **Osallisuuspalvelut**. Kaupungin johtaja nimittää osallisuuden koordinointiryhmän ja kokoonpanoon kuuluvat Osallisuuspalveluiden asiantuntijat sekä toimialojen osallisuuden asiantuntijat ja koordinaattorit, jotka vastaavat oman toimialansa osallisuustyöstä.

Toimialojen johtoryhmät osallistuvat Osallistuva Vantaa -ohjelman valmisteluun sekä päättävät oman toimialansa osallisuussuunnitelmista. Johtoryhmien vastuulla on myös osallisuuden johtaminen omalla toimialallaan esimerkiksi henkilö- ja muiden resurssien kautta.

Kullakin toimialalla osallisuutta koordinoi osallisuusasiantuntija, viestintä- ja vuorovaikutustiimi tai erikseen koottu ryhmä. He toimivat linkkinä palvelualueiden ja kaupunkitasoisen koordinoitiryhmän välillä.

Konkreettinen ja asukkaalle näkyvin osallisuustyö tapahtuu palvelualueilla, jossa yksiköt ja tiimin toteuttavat toimialan osallisuussuunnitelmaa, kehittävät omaa työtään ja asettavat tavoitteita.

Osallistuva Vantaa -ohjelman mittareita seurataan osallisuuden koordinaatioryhmässä. Koordinaatioryhmä raportoi vuosittain kaupungin johtoryhmälle. Valtuustolle tuodaan käsiteltäväksi väliarviointi ohjelmakauden puolivälissä sekä loppuarviointi. Koordinaatioryhmä kehittää osallisuuden vaikuttavuuden arviointia.

4.2. Osallisuuspalvelut koordinoivat osallisuutta kaupunkitasoisesti

Osallistuva Vantaa -ohjelman kirjoitushetkellä Vantaan osallisuuspalveluita järjestää Kaupunkikulttuurin Yhteisten palveluiden Viestintä ja vuorovaikutustiimi, tuttavallisemmin Osallisuuspalvelut. Kaupunkikulttuurin toimialalta käsin se koordinoi koko kaupungin osallisuustyötä ja tukee henkilöstöä asukasosallisuuden ja -vuorovaikutuksen toteuttamisessa. Osallisuuspalveluiden tehtäviin kuuluu kaupunkitasoisten osallistumismahdollisuuksien, osallisuuskoulutusten sekä osallisuusverkoston koordinointi sekä toimialojen konsultointi ja tuki sekä kansallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin osallistuminen.

Osallisuuspalvelut toimivat valmistelijana osallisuuden koordinaatioryhmälle eli vastaavat Osallistuva Vantaa -ohjelman valmistelusta, toteutuksen koordinoinnista ja raportoinnista. Osallisuuspalvelut tuottavat tietoa osallisuustyön tueksi esimerkiksi vuosittaisen osallisuusteemaisen asukaskyselyn avulla ja kehittävät osallisuuden vaikuttavuuden mittaamista, arviointia ja seuranta yhteistyössä muiden kaupunkien kanssa.

Toimialoille, yksiköille ja hankkeille tarjottavan tuen keskiössä on asukasvuorovaikutuksen suunnittelussa konsultoiminen. Osallisuustiimin tarjoama tuki voi olla esimerkiksi tukea osallisuussuunnitelman laatimisessa, ohjausta, neuvontaa, konsultointia tai kumppanina työskentelyä.

Osallisuuspalvelut koordinoivat Vantaan kaupungin yhteisiä asukasvuorovaikutuksen menetelmiä. Osallisuuspalvelut koordinoivat sähköistä osallisuusympäristöä ja kouluttaa sivuston pääkäyttäjiä samoin kuin osallistuvan budjetoinnin verkkopalvelua. Osallisuuspalvelut kokoavat ja kehittävät alueellisia uutiskirjeitä. Osallisuuspalvelut tukevat asukastilaisuuksien järjestämisessä ja koordinoivat asukasfoorumeja ja alueen päiviin osallistumista. Lisäksi Osallisuuspalvelut pilotoivat ja kehittävät uusia osallisuuden menetelmiä kuten strategiakaudella 2017–2021 käyttöön otettuja asukasraateja ja osallisuuspuhelinta.

Osallisuuspalvelut järjestävät Vantaan henkilöstölle koulutuksia asukasosallisuuden tueksi sekä koordinoivat osallisuusverkostoa on Vantaan henkilöstölle tarkoitettu verkosto, joka kokoaa yhteen osallisuudesta kiinnostuneita ja sen parissa työskenteleviä. Osallisuusverkostossa jaetaan tietoa ajankohtaisesta osallisuustyöstä ja inspiroidutaan osallisuuden teemojen äärellä. Osallisuusverkosto

tukee henkilöstölle tarjottavia koulutuksia tarjoamalla mahdollisuuden itsenäiseen osaamisen ja

Osallisuuspalvelujen tehtävät

Kehittäminen	Koordinointi	Palvelut	Yhteistyökumppani
<ul style="list-style-type: none"> • Kuntademokratian ja osallisuuden kehittämistyö (esim. kansallinen kuntademokratiaverkosto) • Kaupunkitasoiset osallistumisen prosessit (esim. kaupungin strategia) • Uusien menetelmien pilotointi ja käytön tuki • Mittaaminen ja arviointi	<ul style="list-style-type: none"> • Osallistuva Vantaa – ohjelma ja toimialojen osallisuussuunnitelmat • Tapahtumat<ul style="list-style-type: none"> • Kaupungin johdon asukasfoorumit • Alueen päivät • Menetelmät<ul style="list-style-type: none"> • Asukasraadit • Osallisuuspuhelin • Erätauko-dialogi	<ul style="list-style-type: none"> • Osallisuuden suunnittelun tuki • Asukastilaisuuksien suunnittelun ja fasilitoinnin tuki • Asukkaiden tavoittamisen tuki • Sähköinen osallisuusympäristö • Alueelliset uutiskirjeet • Koulutukset henkilöstölle • Osallisuusverkosto • Osallisuuspalvelut-sivusto intrassa	<ul style="list-style-type: none"> • Paikalliset verkostot • Asukastilat ja kylätapahtumat matalan kynnyksen osallistumisen paikkoina • Avustukset kansalaistoimintaan • Tilat kansalaistoimintaan

oman työn kehittämiseen.

4.3. Osallisuustyö toimialoilla

Vastuu osallistumisen järjestämisestä kuuluu koko kuntaorganisaatiolle. Osallistuva Vantaa -mallissa erilaisia palvelumuotoiluprosesseja, asukastilaisuuksia, sähköisiä kyselyitä, käyttäjäraateja ja asiakaspalautetta hyödynnetään toimialojen suunnittelussa ja päätöksenteossa. Toimialoilla suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan ja kehitetään oman toimialan osallisuustyötä.

Toimialan osallisuustyötä ohjaa toimialan osallisuussuunnitelma, joka määrittää toimialan sisäisen koordinointi ja johtamisrakenteen. Osallisuussuunnitelmassa kuvataan toimialan osallisuustyötä eri näkökulmista, määritellään erityisiä kohderyhmiä ja asetetaan tavoitteita.

Toimialojen osallisuustyössä on toimialakohtaisia erityispiirteitä. Esimerkiksi Kaupunkiympäristön toimialalla kaavoituksen asukasvuorovaikutusta koskevat erityiset Maankäyttö- ja rakennuslain säädökset. Kasvatuksen ja oppimisen toimialalla puolestaan korostuu kasvatuskumppanuuden rakentaminen ja lapsia koskevat erityiskysymykset.

4.4. Osallisuustyötä tukevat toiminnot

Osallisuus on koko kaupungin läpäisevä periaate. Asukkaan osallisuuden edistämiseen voivat omasta roolistaan osallistua kaikki kaupungin työntekijät. Lisäksi on erityisiä tehtäviä, joissa asukasosallisuuden merkitys ja rooli korostuu.

Vaikuttamistoimielimet ovat tärkeä osa kuntalaisten edustuksellista osallistumista päätöksen tekoon. Kuntalain mukaan kunnassa on oltava nuorisovaltuusto ja vammais- sekä vanhusneuvosto. Vantaalla toimii lisäksi Svenska Kommittén ja monikulttuurisuusneuvottelukunta.

Kaupungin tarjoamien osallistumiskanavien lisäksi huomioidaan **kansalaisyhteiskunnasta kumpuava osallistuminen**. Vantaalla tuetaan asukkaiden omaehtoista toimintaa ja yhteisöjen ja yhdistysten työtä monimuotoisesti avustuksilla, tiloilla, koulutuksilla ja verkostoitumisen mahdollisuuksia

tarjoamalla. Järjestöt ovat myös tärkeitä kumppaneita kaupungille niin alueellisen osallisuuden toteuttamisessa kuin esimerkiksi sosiaali- ja terveystalveluiden tarjoajina.

Vantaalla on myös toimintaa, joka tähtää yhteisöllisyyden luomiseen ja tukee siten kaupunkilaisten osallisuutta. **Yhteisöpalvelut** järjestävät tapahtumia, koordinoivat Yhteinen pöytä -ruoka-apua ja ylläpitävät asukastiloja, jotka ovat tärkeitä kohtaamispaikkoja. Yhteisöpalvelut myös kehittävät kaupungin vapaaehtoistoimintaa poikki toimialojen.

Osallisuus linkittyy voimakkaasti hyvinvointiin ja osallistumisen edistäminen on osaltaan syrjäytymisen ehkäisemistä. Osallisuus linkittyy siten osaksi monen toimialan perustehtäviä ja erityisesti hyvinvointityötä.

5. Osallistuva Vantaa –ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet

Tässä luvussa esitetään osallisuuteen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet valtuustokaudelle 2021–2025.

Haluamme, että kaikilla vantaalaisilla on mahdollisuus tulla kuulluksi ja kokea osallisuutta. Kaupungin työntekijöiden, johdon ja luottamushenkilöiden tulee edistää hyvinvointia ja luottamusta, ja siinä osallisuustyö voi olla merkittäväksi avuksi. Osallistuminen ei ole pelkkää äänestämistä ja vaikuttamista, vaan myös omaehtoista aktiivisuutta, yhteisöllisyyttä ja kuulumisen tunnetta.

Visiomme on, että Vantaan asukkaat kokevat osallisuutta omassa elämässään ja kuuluuutta kaupunkiin ja lähiympäristöönsä. Heillä on yhteisöjä, joissa toimia ja tulla arvostetuiksi. He vaikuttavat aktiivisesti kaupunkiin ja yhteiskuntaan.

Erilaisia osallistumisen ja vaikuttamisen tapoja tarvitaan täydentämään edustuksellista demokratiaa, lisäämään turvallisuutta ja rakentamaan kuilut ylittävää keskusteluilmapiiriä. Yhdenvertaisen osallisuuden toteutuminen vaatii kaikille saavutettavia osallistumisen mahdollisuuksia ja tukea erilaisille asukasryhmille. Osallistuva Vantaa -ohjelman tavoitteena on tuoda osallisuuden edistäminen osaksi kaikkien työntekijöiden toimintaa ja näkökulmaksi kaikkeen tekemiseen.

Osallistuva Vantaa -ohjelman päätavoitteet ovat lisätä asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kuuluuuden tunnetta kotikuntaansa. Muut ohjelman tavoitteet on koottu viiden teeman alle. Teemat ovat painopistealueita, joiden kehittämiseen halutaan keskittyä. Ne ovat syntyneet taustaselvityksen sekä asukas-, henkilöstö- ja luottamushenkilöstökyselyjen pohjalta.

Ohjelman teemat ovat

- Vahvistamme alueellista osallisuutta
- Kokeilemme ja kehitämme osallisuuden digiratkaisuja
- Tuemme hiljaisten ryhmien osallisuutta
- Kohtaamme ja käymme puntaroivaa keskustelua
- Suora osallistuminen täydentää edustuksellista demokratiaa

5.1. Päätavoitteet

Osallistuva Vantaa -ohjelman päätavoitteet ja niiden mittarit ohjaavat ja mittaavat paitsi ohjelmakauden tavoitteita myös jatkuvaa toimintaa. Päätavoitteilla ei ole erillisiä toimenpiteitä, sillä teemojen alta löytyvät toimenpiteet edistävät niistä jokaista.

Päätavoitteet ja mittarit

Tavoite 1: Vantaalaiset kokevat osallisuutta.

Mittari: Osallisuuskyselyn tulokset osallisuusindikaattorista.

Tavoite 2: Vantaalaiset ovat tyytyväisiä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiinsa.

Mittari: Osallisuuskyselyn tyytyväisten ja melko tyytyväisten osuus.

Tavoite 3: Vantaan äänestysprosentti nousee kuntavaaleissa.

Mittari: Kuntavaalien äänestysprosentti.

Tavoite 4: Asukasvuorovaikutuksen kanavat ovat tunnettuja.

Mittari: Osallisuuskyselyn tulokset viestintäkanavien tunnettuudesta.

5.2. Vahvistamme alueellista osallisuutta

“Olen kiinnostunut lähinnä oman asuinalueen kehittämisestä. Se on konkreettista ja siitä saa myös hyvää paikallista palautetta.” Asukaskyselyn vastaaja

Vantaa koostuu useista vahvoista kaupunkialueista. Vantaalla kiinnittyminen kuntaan on selvästi matalampaa kuin kunnissa keskimäärin. Sen sijaan kylään tai kunnan osaan sekä asuinalueeseen kuuluminen on Vantaalla samaa tasoa muun Suomen kanssa. 54 % vantaalaisista on kiinnostunut vaikuttamaan kaupungin ja oman asuinalueensa kehittämiseen. Vaikuttavimmiksi osallistumisen tavoiksi vantaalaiset kokivat oman lähiympäristön kehittämisen, talkoot, suorat kontaktit päättäjiin ja viranhaltijoihin sekä vanhempainillat. (Kuntalaiskysely 2021 ja Kuntaliiton Kuntalaistutkimus 2020.) Paikalliset tilaisuudet, kyselyt, paneelit ja katselmukset sekä monikielinen viestintä eri kanavissa ovat Vantaan henkilöstön ja luottamushenkilöiden mielestä parhaita keinoja tukea paikallista osallistumista. Myös viestintää osallistumisen vaikutuksista kaupunkiin pidettiin tärkeänä.

Asukasraati ehdotti julkilausumassaan alueellisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämistä erilaisten kokeilujen kautta. Raati totesi paikallisidentiteettien olevan merkityksellisiä ja tärkeitä osallisuuden kokemukselle. Lisäksi tärkeänä pidettiin kaupungin tukea yhteisöille ja harrastusryhmille sekä tapahtumien järjestämiselle. Raati näki, että matalan kynnyksen tilaisuudet ja tapahtumat ovat tärkeä väylä osallistumiseen. Asukasraati toivoi myös kaupungilta sosiaalisen median hyödyntämistä viestinnässä ja yhteistyössä.

Osallistuva Vantaa -seminaarissa 30.8.2021 osallistujat kehittivät työpajassa alueellisen osallisuuden tavoitteita. Työpajoissa nousi esiin erilaisten asukkaiden tavoittaminen. Viestinnän toivottiin olevan alueellista, selkeää ja monimediaista esimerkiksi sähköisiä ilmoitustauluja toivottiin lisää. Viestinnän pirstaloituminen eri kanaviin nähtiin yhtäältä ongelmallisena, mutta toisaalta todettiin eri kanavien tavoittavan eri ihmisiä. Myös kaupunkilaisten oman toiminnan tukeminen puhututti. Toivottiin byrokratian helpottamista, selkeitä ohjeita ja mentorointia tai koulutusta alueellisesti. Lisäksi ehdotettiin viestintämahdollisuuksien lisäämistä paikallisille toimijoille. Aluefoorumeihin ehdotettiin mukaan info-osiota Vantaan päätöksenteosta ja toivottiin vuorovaikutteisuutta.

Vantaalla on paikallisdemokratian tukena kokeiltu aluetoimikuntia ja alueellisia kehittämistoimikuntia, molemmissa jäseninä olivat poliittiset luottamushenkilöt. Aluetoimikunnat oli järjestetty suuralueittain, ja ne päättivät aluerahan jakamisesta paikallisille yhdistyksille. Merkitys alueellisen osallisuuden edistämässä jäi vähäiseksi. Nyt paikallisen kansalaistoiminnan avustuksista päätetään vapaa-ajan lautakunnassa.

Alueelliset kehittämistoimikunnat syntyivät aluetoimikuntien jatkeena, kolmelle vielä suuremmalle alueelle. Tehtävänä oli keskustella ja kommentoida maankäytön ja ympäristön ajankohtaisia asioita. Päätäväntävällän puuttuminen nähtiin ongelmallisena. Informaation saaminen jäi päällimmäiseksi

tehtäväksi. Uusi Vantaa -toimikunta päätti vuonna 2019, etteivät toimikunnat jatka uudella strategiakaudella. Kehittämistoimikuntien jäsenet totesivat viimeisissä kokouksissaan, että alueen asukkaita ja järjestöjä tulisi saada mukaan alueellisen osallisuuden edistämiseksi. Vantaalla toimii useita aktiivisia alueellisia asukasjärjestöjä ja -liikkeitä, joiden kanssa kaupunki tekee yhteistyötä. Paikalliset toimijat lisäävät alueidensa yhteisöllisyyttä ja asukkaiden toimintamahdollisuuksia.

Osallistuva Vantaa -mallin mukaan aloitettiin 2018 asukkaiden ehdotuksesta Alueen päivät. Niissä kaupunki jalkautui osaksi alueiden kylä- ja tapahtumapäiviä kertomaan ajankohtaisista suunnitelmista ja vaikuttamismahdollisuuksista. Päivät saivat hyvää palautetta, mutta olivat koronan takia tauolla. Alueelliset uutiskirjeet tuovat tietoa paikallisista osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista ja tapahtumista. Lukijakyselyn (2020) vastaajista 60 % piti alueellisia uutiskirjeitä ja Vanda Nyttiä kiinnostavina.

Vantaalla on kokeiltu osallistuvaa budjetointia sosiaali- ja terveystoimessa 2017 ja Meidän Korso -hankkeessa 2018. Laajemmat osallistuvat budjetoinnit toteutuivat osana Myönteisen erityiskohtelun hanketta Martinlaaksossa, Hakunilassa, Havukoskella, Mikkolassa ja Länsimäessä 2020–2022. Kokemukset ovat olleet myönteisiä.

Tavoitteet ja toimenpiteet

Tavoite 1: Paikallisempaa osallistumista yhteistyössä

Toimenpide: Kehitämme asukasfoorumikonseptia vuorovaikutteisemmaksi.

Kutsumme asukasfoorumeihin alueen järjestöt, asukkaat, luottamushenkilöt ja viranhaltijat keskustelemaan ajankohtaisista asioista ja suunnitelmista ja vaikuttamaan niihin ennen päätöksentekoa. Valmistelemme asukasfoorumit yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Hyödynnämme Asukasfoorumeissa erilaisia keskustelumenetelmiä ja otamme käyttöön monipuolisia tapoja vuorovaikuttaa ja osallistua.

Mittari: Arviointi ohjelmakauden puolivälissä ja lopussa, foorumien palaute.

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Toimenpide: Tuemme paikallista asukasaktiivisuutta.

Keräämme hyviä toimintatapoja nykyisistä asukasliikkeistä, luomme mallin kaupungin osallistumiselle ja tuelle sekä kokeillemme uusia tapoja edistää alueellista ja kaupunginosissa tapahtuvaa osallisuutta.

Kaupungin päämääränä on tukea asukkaiden aktiivisuudesta syntyvää paikallista yhteistyötä kaupunkilaisten, virkahenkilöiden ja luottamushenkilöiden välille. Yhteistyön tavoitteena on tuottaa kiinnostusta vaikuttamiseen omaan lähiympäristöön ja kaupunkiin. Keräämme hyviä toimintatapoja nykyisistä asukasliikkeistä kuten Korson Kyläneuvostosta, Myyrmäki-liikkeestä ja MarjaVerkosta (Kivistö). Kartoitamme ja kontaktoimme paikallisia asukasliikkeitä myös muilla alueilla.

Kehitämme mallin kaupungin osallistumiselle ja tuelle. Mallissa kuvaamme prosessit ja roolit kaupungin osallistumiselle, tunnistamme resurssitarpeet sekä listaamme hyviä toimintatapoja ja kuvailemme paikallista yhteistyötä edistävät ja mahdollistavat tekijät.

Teemme pieniä kokeiluja olemassa olevien asukasliikkeiden kanssa. Esimerkiksi tuemme Korsossa luottamushenkilöiden ja asukkaiden verkoston - Korson Kyläneuvoston - vakiintumista ja luomme vuorovaikutuspinnan kyläneuvoston ja viranhaltijoiden välille.

Mittarit: Kokeilujen arviointi. Malli toteutunut kyllä/osittain/ei.

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Kumppanit: Toimialojen viestintä- ja vuorovaikutustiimit, yhteisöpalvelut, järjestöt

Toimenpide: Uudistamme Alueen päivä -konseptin.

Käynnistämme Alueen päivä -konseptin eli osallistumisen paikallistapahtumiin uudelleen koronapandemiasta johtuneelta tauolta. Varmistamme kaupungin monipuolisen ja aktiivisen osallistumisen. Teemme myös yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa, jotta kaikki asukkaalle olennaiset palvelut ja kehittämishankkeet ovat mukana riippumatta organisaatorajoista.

Mittari: Toteutuneiden Alueen päivien määrä. Mukana olevien toimialojen määrä.

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Kumppanit: Toimialojen viestintä- ja vuorovaikutustiimit

Tavoite 2: Osallistuva budjetointi lisää asukkaiden vaikuttamismahdollisuuksia

Toimenpide: Vakiinnutamme osallistuvan budjetoinnin osaksi kaupungin jatkuvaa toimintaa ja laajennamme sen poikkitoimialaiseksi.

Vuonna 2022 toteutamme yhden alueellisen osallistuvan budjetoinnin projektin, jossa testataan OsallistuvaVantaa.fi-verkkoympäristöön tuotettua osallistuvan budjetoinnin työkalua. Vuodesta 2023 eteenpäin varaamme kaupungin talousarviossa rahaa ja henkilöresurssin alueellisesti toteutettaviin osallistuvan budjetoinnin projekteihin. Vuoteen 2025 mennessä olemme toteuttaneet osallistuvaa budjetointia jokaisella suuralueella. Projekteihin valitaan esimerkiksi kaupunginosat positiivisen erityiskohtelun indikaattorien mukaan. Strategiakaudella vakiinnutamme ja levitämme aiemmista osallistuvan budjetoinnin projekteista kertynyttä osaamista ja hyviä käytänteitä sekä laajennamme osallistuvan budjetointi kattamaan Kaupunkiympäristön ja Kaupunkikultuurin toimialojen lisäksi myös muut toimialat.

Mittari: Toteutunut kyllä/osittain/ei. Jätettyjen ideoiden määrä, ideoiden jatkokehittämiseen osallistuneiden asukkaiden määrä, äänestäneiden asukkaiden määrä.

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Kumppanit: Toimialojen viestintä- ja vuorovaikutustiimit, palvelualueet

Tavoite 3: Viestinnästä paikallisempaa

Toimenpide: Parannamme alueellisia uutiskirjeitä.

Kehitämme alueellisten uutiskirjeiden sisältöä entistäkin kiinnostavammaksi ja kasvatamme niiden levikkiä esimerkiksi markkinoinnilla.

Mittari: Kirjeiden tilaajamäärät ja avausprosentit. Lukijakyselyn tulokset

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Toimenpide: Menemme mukaan some-ryhmiin.

Edistämme kaupungin aktiivista osallistumista paikallisissa ja ruotsinkielisessä Facebook-ryhmissä. Teemme yhteistyötä ryhmien moderaattorien kesken ja keräämme heidän toiveensa kaupungin osallistumistavoista. Luomme käytännöt, vastuut ja rakenteet läsnäololle sosiaalisessa mediassa yhteistyössä toimialojen viestintä ja vuorovaikutustiimien kanssa.

Mittari: Toteutunut kyllä/osittain/ei, hyödynnettyjen ryhmien määrä

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Kumppanit: Toimialojen viestintä- ja vuorovaikutustiimit

Toimenpide: Näymme paikallislehdissä.

Vantaan osallistumismahdollisuudet näkyvät paikallislehdissä. Tarjoamme paikallislehdille säännöllisesti juttuvinkkejä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista.

Mittari: Julkaistujen uutisten ja artikkelien määrä.

Vastuu: Kaupunkikulttuurin viestintä- ja vuorovaikutustiimi

Tavoite 4: Kaupungin avoimet kohtaamistilat luovat osallisuutta

Toimenpide: Kartoitamme kohtaamistilat.

Kartoitamme erilaiset avoimet kohtaamistilat, joita kaupungilla ovat kirjastojen, asukastilojen ja Vantaa-infojen lisäksi esimerkiksi avoimet päiväkodit. Tuemme tilojen vuorovaikutteisuutta ja asukaslähtöistä aktiivisuutta.

Mittari: Toteutunut kyllä/osittain/ei.

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Kumppanit: Yhteisöpalvelut, järjestöt

Tavoite 5: Omaehtoisen toiminnan tukeminen

Toimenpide: Tutkimme kumppanuusrahoitusmallin mahdollisuuksia.

Selvitämme kumppanuusrahoitusmallin käyttöä omaehtoisen toiminnan tukemiseksi. Kumppanuusrahoitusmallissa toimintaa rahoittaa kunnan lisäksi muu paikallinen toimija tai rahoitusta kerätään esimerkiksi joukkorahoituksella. Selvityksessä hyödynnämme muiden kuntien esimerkkejä.

Mittari: Selvitys toteutunut kyllä/osittain/ei

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Toimenpide: Tuemme tapahtumien järjestämistä.

Tuemme avointen, yhteisöllisten ja asukaslähtöisten tapahtumien järjestämistä. Varmistamme, että ohjeet ja tuki tapahtumien järjestämiseen löytyy helposti yhdestä paikasta ja tapahtuman järjestämisestä kiinnostuneet löytävät myös oikeat tahot auttamaan. Helpotamme ohjeistuksella tapahtumien järjestämistä ja niihin liittyvästä byrokratiasta selviämistä.

Mittari: Tapahtumien määrä

Vastuu: Kaupunkikulttuurin viestinnän ja vuorovaikutuksen tiimi

5.3. Kokeilemme ja kehitämme osallisuuden digiratkaisuja

“Matalampi kynnyks osallistua, osallistumisen epävirallisuus.” Asukaskyselyn vastaaja kysyttäessä mikä motivoisi osallistumaan

Vantaalaisten suosituimpia osallistumisen tapoja ovat äänestäminen, sähköiset kyselyt ja palautteen jättäminen verkkosivuilla. (Kuntalaiskysely 2021 ja Kuntaliiton Kuntalaistutkimus 2020)
Luottamustehtävässä toimimista ja kuntalaisaloitteen tekemistä pidettiin sähköistä osallistumista vaikuttavampana, mutta ei niin mieluisana. Verrattuna muihin kuntiin, merkittävästi pienempi osa vantaalaisista piti palautekanavaa toimivana (Kuntaliiton Kuntalaistutkimus 2020).

Asukasraati korosti julkilausumassaan, että palautteen jättämisen kaupungin palveluista tulee olla sujuvaa ja vuorovaikutteista. Palautetta tulee voida jättää digitaalisesti yhdessä paikassa ja palautteisiin tulee saada vastaus. Raati ehdotti chat-palvelun käyttöönottoa.

OsallistuvaVantaa.fi -sivuston tarkoitus on koota kaikki kaupungin sähköiset osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet sekä niistä viestintä yhteen paikkaan. Sivusto aukesi loppuvuonna 2019 ja tavoitti ensimmäisenä vuonna noin 20 000 kävijää. Kuitenkin 70 % kuntalaiskyselyn vastaajista ei ollut kuullut sivustosta.

Poikkeukselliset olosuhteet koronapandemian aikana ovat myös havahduttaneet kehittämään uusia osallistumisen muotoja, jotka eivät ole aika- tai paikkasidonnaisia. Samalla huomattiin, että digitaaliset ratkaisut tuovat vanhoihinkin konsepteihin mukaan uusia osallistujaryhmiä. Esimerkiksi Asukasfoorumeihin osallistui etänä enemmän ja erilaisia vantaalaisia kuin aiempiin vain lähitilaisuutena järjestettyihin tilaisuuksiin.

Tavoitteet ja toimenpiteet

Tavoite 1: Käyttäjälähtöiset ja matalan kynnyksen osallistumisen digipalvelut

Toimenpide: Parannamme sähköistä osallisuusympäristöä yhdessä kaupunkilaisten kanssa.

Arvioimme OsallistuvaVantaa.fi käytettävyyttä ja kehitämme osallisuusympäristöä yhdessä asukkaiden kanssa. Lisäämme OsallistuvaVantaa.fi tunnettuutta kaupunkilaisten keskuudessa.

Mittari: Toteutunut kyllä/osittain/ei. Osallisuuskyselystä tunnettuusprosentti.

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Toimenpide: Kehitämme monipuolista, kattavaa ja vilkasta sähköistä osallisuusympäristöä yhdessä työntekijöiden kanssa.

Kehitämme OsallistuvaVantaa.fi:stä osallistumisen ja vaikuttamisen kotipesän, jonka kautta kaupunkilainen löytää kaikki osallistumisen ja vaikuttamisen kanavat. Esimerkiksi linkitämme muita vaikuttamisen palveluita osaksi sivustoa. Varmistamme, että OsallistuvaVantaa.fi:ssä on esillä monipuolisesti erilaisia osallistumismahdollisuuksia ja koulutamme Vantaan työntekijät käyttämään sivustoa jouhevasti.

Mittari: Koulutettujen työntekijöiden määrä. Projektien jakautuminen toimialoittain.

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Toimenpide: Luomme yhteisiä digiratkaisuja hyvinvointialueen kanssa

Kehitämme Vantaan ja Vantaa-Kerava hyvinvointialueen osallistumisen digipalveluita yhdessä hyvinvointialueen kanssa, jotta osallistuminen, vaikuttaminen ja palautteen antaminen on asukkaille mahdollisimman helppoa.

Mittari: Toteutunut kyllä/osittain/ei.

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Kumppanit: Hyvinvointialue

Tavoite 2: Edistämme digikokeiluja

Toimenpide: Kokeilemme pelillistämistä.

Selvitämme erilaisia pelillistämisen vaihtoehtoja lasten ja nuorten osallistumisen tukemiseksi. Teemme pelillistämisen kokeiluja.

Mittari: Toteutunut kyllä/osittain/ei.

Vastuu: Kasvatuksen ja oppimisen viestintä- ja vuorovaikutustiimi

Toimenpide: Kokeilemme digitaalisia kaupunkimalleja.

Selvitämme ja testaamme helppokäyttöisten 3D-5D -kaupunkimallien käyttöä vuorovaikutusprosesseissa.

Mittari: Toteutunut kyllä/osittain/ei

Vastuu: Kaupunkiympäristön viestintä- ja vuorovaikutustiimi

Tavoite 3: Vuorovaikutteinen etäosallistuminen

Toimenpide: Kehitämme ja jatkamme koronapandemian aikana opittua etävuorovaikutusta.

Kannustamme ja koulutamme työntekijöitä vuorovaikutteisten etä- ja hybriditilaisuuksien järjestämiseen. Järjestämme Asukasfoorumit hybridimallilla.

Mittari: Koulutusten määrä. Asukasfoorumit toteutuneet hybridimallilla kyllä/ei.

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Kumppanit: Pilviagentit, HR

5.4. Kohtaamme ja käymme puntaroivaa keskustelua

“Monesti kuunneltu kauniisti ja sitten sanottu, ettei käy tuommoinen edes keskustelematta tarkemmin. Siis tilaisuuksien pitää olla oikeasti keskusteluja, joiden anti myös vaikuttaa.”
Asukaskyselyn vastaaja

Eri näkökulmat huomioiva vuorovaikutus rakentaa ymmärrystä ja luottamusta sekä luo pohjaa päätöksenteolle. Deliberaatiolla tarkoitetaan puntaroivaa demokratiaa, joka edellyttää keskenään tasa-arvoisten ihmisten käymää keskustelua.¹¹ OECD:n suositusten mukaan kansalaisyhteiskunnan toimijoille olisi annettava säännöllisemmin palautetta heidän osallistumisestaan ja erityisen tärkeää olisi edistää edustuksellisten deliberatiivisten osallistumismenetelmien ja dialogien käyttöä sekä varmistaa, että myös erityisen haavoittuvassa asemassa olevilla on mahdollisuus osallistua.¹²

Keskustelun ja yhteisten asioiden harkinnan tueksi on muodostettu esimerkiksi kansalaispaneeleja. Asukkaista satunnaisotannalla muodostetut paneelit ovat mm. Saksassa, Yhdysvalloissa ja Espanjassa täydentäneet tai valvoneet poliittista päätöksentekoa tai pyrkineet ratkomaan monimutkaisia ja pidempikestoisia haasteita. Osa on institutionalisoitu pysyviksi rakenteiksi, joskin vaihtuvien satunnaisotannalla valituin jäsenin.¹³ Deliberatiivisen demokratian instituutin mukaan eri kantojen huolellinen puntaroiminen voi auttaa erityisesti, kun päätösasia on vaikea ja monimutkainen. Lisäksi raadit lisäävät osallistujien harkintakykyä ja yhteisen hyvän ajattelua, ymmärrystä erilaisista mielipiteistä ja päätöksenteon vaikeuksista, demokratiataitoja ja uskoa omiin vaikutusmahdollisuuksiin ja saattavat myös muuttaa mielipiteitä.¹⁴ Kansalaiskeskustelujen vakiinnuttaminen edistää tutkimusten mukaan kansalaisten mielipiteiden rakentavaa kanavoimista päätöksentekoon, vahvistamaan osapuolten luottamusta ja sujuvoittaa päätöksenteon prosesseja.¹⁵

Asukasaati on esimerkki deliberatiivisesta demokratiasta. Grönlundin mukaan asukkaita monipuolisesti edustavien puntaroivien kansalaisraatien tarkoituksena on 1) edistää julkista keskustelua, 2) kouluttaa osallistujia politiikan sisältöjen ja demokratian toimintatapojen suhteen ja 3) tuottaa tietoa poliittisten päätösten tueksi. Myös deliberatiivinen mielipidemittaus edistää näitä.¹⁶ Käytännössä raadit täydentävät usein virallista päätöksentekoa, jolloin päätösvalta säilyy valtuustolla.

¹¹ Verkkosivulla käyty 18.11.2021. <https://paloresearch.fi/blogs/mita-on-deliberatiivinen-demokratia/>

¹² Verkkosivulla käyty 18.11.2021. <https://avoinhallinto.fi/oecd-n-luottamusarviointi/>

¹³ Verkkosivulla käyty 18.11.2021. <https://carnegieeurope.eu/2019/11/26/new-wave-of-deliberative-democracy-pub-80422?fbclid=IwAR18f3xtVZ24rbdFaHI9aLvp4aew2PzXyS4xl1fh3TTOe2mK6FhFLMtg6Dk>

¹⁴ Verkkosivulla käyty 18.11.2021. <http://www.deliberaatio.org/~delibero/wordpress/?p=1909>

¹⁵ Verkkosivulla käyty 18.11.2021. <https://www.oecd.org/gov/innovative-citizen-participation-and-new-democratic-institutions-339306da-en.htm>

¹⁶ Verkkosivulla käyty 18.11.2021. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/kaupunkisymposium-gronlund>

Asukasraateja on kokeiltu Vantaalla mm. strategiaproessin yhteydessä. Vantaalle perustettiin vuonna 2021 Vantaan vaikuttajat -asukaskehittäjäryhmä, josta muodostettavien projektikohtaisten asukasraatien avulla eri taustoista tulevien vantaalaisten ääni ja mielipiteet saadaan monipuolisesti kuuluviin. Asukasraadit työstävät omia teemakokonaisuuksiaan ja tuottavat valmistelutyön tueksi esimerkiksi julkilausuman, johon on tiivistetty keskusteluissa esille nousseet raadin tärkeänä pitämät asiat.

Toinen rakentavan kohtaamisen menetelmä on Erätauko-dialogi, joka tuo eri taustaisia ihmisiä keskustelemaan rakentavasti. Erätaukoa voi hyödyntää, kun halutaan lisätä ymmärrystä jostain asiasta, esimerkiksi osana prosessin alkukartoitusta ennen toimenpiteiden ja ratkaisujen etsimistä. Vantaan henkilökuntaa on koulutettu käyttämään Erätauko-menetelmää 2019 ja 2020–2021.

Tavoitteet ja toimenpiteet

Tavoite 1: Puntaroiva keskustelu vakiintunut osa päätösten valmistelua

Toimenpide: Hyödynnämme asukasraateja päätösten valmistelussa.

Hyödynnämme asukasraateja kaikilla toimialoilla päätösten valmistelussa esimerkiksi strategia- ja ohjelmatyössä sekä palveluiden kehittämisessä. Osallisuuspalvelut kouluttavat työntekijöitä asukasraatimenetelmän käyttöön ja tiedottavat menetelmän mahdollisuuksista. Varmistamme, että asukasraatien keskustelu on laadukasta, edustavaa ja vaikuttavaa. Arvioimme ja kehitämme asukasraatien julkilausumien käsittelyä valtuustossa ohjelmakauden aikana.

Mittari: Toteutuneiden raatien määrä ja jakautuminen toimialoille, valtuuston käsittelemien julkilauselmien määrä.

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Kumppanit: Toimialojen viestintä- ja vuorovaikutustiimit

Tavoite 2: Laadukkaan ja rakentavan keskustelun menetelmät käytössä palveluissa ja yhteiskehittämisessä

Toimenpide: Hyödynnämme Erätauko-dialogeja.

Osallisuuspalvelut järjestävät Erätauko-menetelmän koulutuksia. Hyödynnämme menetelmää toimialoilla asukasvuorovaikutuksessa.

Mittari: Koulutettujen Erätauko-ohjaajien määrä ja jakautuminen toimialoittain.

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Toimenpide: Säilytämme dialogisen verkostotyön osaamisen.

Varmistamme Sosiaali- ja terveystoimen siirtyessä hyvinvointialueelle, että siellä oleva osaaminen verkostokonsulttien ja dialogisen verkostotyön¹⁷ käytöstä säilyy kaupungin käytössä. Hyödynnämme verkostokonsultteja useilla toimialoilla asukkaiden osallisuuden edistämiseen.

---

¹⁷ Dialogisessa verkostotyössä asukkaan kanssa toimivat ammattilaiset ja hänen läheisensä kokoontuvat verkostokonsulttien johdolla keskustelemaan ja etsimään ratkaisuja.

Mittari: Toteutunut kyllä/osittain/ei

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Kumppanit: Dialogisen verkostotyön ohjausryhmä

Toimenpide: Edistämme sosiaalisen kuuntelun menetelmän käyttöönottoa.

Mittari: Toteutunut kyllä/osittain/ei

Vastuu: Sosiaalisen kuuntelun työryhmä

Kumppanit: Osallisuuspalvelut

Toimenpide: Koulutamme henkilöstöä hyödyntämään asukkaiden palautteita ja arjen innovaatiota dialogisten ja palvelumuotoilun menetelmien avulla.

Mittari: Järjestettyjen koulutusten määrä

Vastuu: Henkilöstöpalvelut

Kumppanit: Osallisuuspalvelut

5.5. Tuemme hiljaisten ryhmien osallisuutta

“I would like to say yes to many of these, but I feel actively excluded as a non-Finnish speaking resident. Only signs forbidding things are in English. [...] This just tells me that the Finnish speaking community doesn't want me to engage in any activities in society but wants to tell me what not to do.” (“Haluaisin sanoa kyllä moniin näistä, mutta tunnen itseni aktiivisesti poissuljetuksi ei-suomea puhuvana asukkaana. Vain kieltokylttejä on englanniksi ... Tämä vain kertoo minulle ettei suomea puhuva yhteisö halua minun osallistuvan yhteiskunnallisiin aktiviteetteihin mutta haluaa kertoa minulle, mitä ei saa tehdä”) Asukaskyselyn vastaaja

Osallisuus on vahvasti yhteydessä hyvinvointiin. Matalan osallisuuden kokemuksen on THL:n mukaan todettu liittyvän muun muassa vakavaan psyykkiseen kuormittuneisuuteen, yksinäisyyteen ja huonoksi koettuun työkykyyn. Kokemus osallisuudesta lisää hyvinvointia, turvallisuutta, uskoa tulevaisuuteen ja omiin mahdollisuuksiin.

Vantaan kyselyissä ja asukastilaisuuksissa ovat useimmin edustettuina työssäkäyvät ja korkeasti koulutetut, jotka puhuvat äidinkielenään suomea. Omistusasujat osallistuvat vuokra-asujia useammin. Eläkeläiset ja opiskelijat vastaavat, mutta nuoria ei tavoiteta edustavasti ilman erillistä painotusta. Työttömien ja vieraskielisten osallistuminen jää usein myös alhaiseksi ilman erityishuomiota. Miehet ovat kyselyissä usein aliedustettuina. Kaikille avoimet kyselyt ja tilaisuudet tarvitsevat rinnalleen kohdennetumpaa viestintää ja satunnaistettua otantaa.

Kiinnostus vaikuttaa lähiympäristöön on ikäryhmissä suurinta 60–69-vuotiaiden ja vähäisintä alle 30-vuotiaiden keskuudessa Asuinalueen kehittämiseen osallistumisesta olivat eniten kiinnostuneita Hakunilan ja Aviapoliksen suuralueiden asukkaat. Vähiten kiinnostuneita olivat Korson ja Koivukylän asukkaat (Vantaan Asukasbarometri 2020).

Jotta yhä useampi saisi tietoa kaupungin palveluista ja useamman ääni tulisi kuulluksi kunnan kehittämisessä ja päätöksenteossa, vaatii heikosti edustettujen osallisuuden tukeminen toimia. Jos on huoli perustoimeentulosta, energiaa ja kiinnostusta vaikuttamiseen ei välttämättä ole. Yhteisen pöydän hävikkiruoka-apu, joka toteutetaan yleensä yhteisöruokailuina esimerkiksi asukastiloissa, on hyvä tapa tukea osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja tavoittaa heikoiten edustettuja.

Vantaan henkilöstökyselyssä kysyttiin keiden osallisuutta tulisi tukea enemmän. Vastauksissa toistuivat kymmeniä kertoja lapset, nuoret, maahanmuuttajat/vieraskieliset sekä hiljaiset äänet ja (digi)syrjäytyneet. Myös vanhusten ja vammaisten, ja toisaalta aivan kaikkien osallisuuden tukeminen mainittiin useamman kerran. Osallistumisen tapojen saavutettavuus ja esteettömyys ovat ensisijaisen tärkeitä.

Vantaalaiset vaikuttamistoimielimet edustavat eri asukkaiden ryhmiä. Vanhus- ja vammaisneuvostot, monikulttuurisuusasiain neuvottelukunta, nuorisovaltuusto sekä Svenska kommittén tuovat viiteryhmänsä ajatukset ja kannat esiin valmistelussa. Nekään eivät tavoita kaikkia: esimerkiksi ei-kotoutumisprosessissa olevat maahanmuuttajat, kehitysvammaiset ihmiset itse (ei järjestöedustajat) ja ammattikoululaiset tarvitsevat enemmän osallistumismahdollisuuksia.

Vantaa on Suomen monikulttuurisin kunta. Vieraskielisiä väestöstä on 20,2 %. Vuonna 2019 Cultura ry teki selvitystyön venäjän- ja arabiankielisten vantaalaisten kokemuksista. Raportti sisältää useita kehittämissuhteita vieraskielisten vantaalaisten huomioimiseksi. Muun muassa selkokielisen palveluviestinnän tarve ja monikulttuuristen asukastilaisuuksien toteuttaminen nousivat esiin kehittämiskohteina. Tutkimukseen osallistuneiden osallisuuden kokemus oli alhaisempaa kuin vantaalaisilla keskimäärin. Culturan selvityksen vastaajat tunsivat kaupungin virallisia tiedotuskanavia heikommin kuin vantaalaiset keskimäärin. Ystävät ja tutut olivat merkittävän tiedonsaannin lähde kaupungin asioista venäjän- ja arabiankielisillä vastaajilla ja luotettavan tiedon puute tunnistettiin yhtenä ongelmakohtana selvityksessä.

Lapset ja nuoret ovat erityisryhmä, joka tarvitsee tukea osallisuuden toteutumiseen. Kouluterveyskysely 2019 kertoo Vantaan lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja osallisuudesta. Eniten samaa mieltä vastaajat olivat väittämistä "Pystyn vaikuttamaan elämäni kulkuun" ja "Koen että minuun luotetaan". Vähiten samaa mieltä oltiin "Koen päivittäiset tekemiset mielekkäiksi" ja "Koen, että elämälläni on tarkoitus" väittämien kanssa. Viikoittainen harrastus on lähes kaikilla, mutta liikkuvien osuus on vähentynyt.¹⁸ Lasten oikeuksien ja osallisuuden paremmaksi tukemiseksi Vantaa on liittynyt mukaan Unicefin Lapsiystävällinen kunta -ohjelmaan.

Luottamushenkilöt tarjosivat kyselyvastauksissaan heikoimmin edustettujen tavoittamiseen vastaajat ratkaisuksi erityisesti jalkautumista sinne, missä ihmiset ovat ja suoraa vuorovaikutusta. Lisäksi mainittiin otantakirjeet, yhteistyö järjestöjen kanssa sekä vuorovaikutuskanavien tunnettuuden parantaminen ja sosiaalisen median hyödyntäminen.

Asukasraati nosti julkilausumassaan syrjään jäävien ryhmien huomioinnin erityisen tärkeäksi teemaksi. Hiljaiset ryhmät tulisi huomioida hyvin palveluiden suunnittelussa ja kiinnittää huomiota syrjäytymisen ennalta ehkäisyyn. Raati nosti hiljaisista ryhmistä esiin lapset ja toivoi, että Vantaan koulut ja oppilaitokset voimauttavat osallisuuteen yhteiskunnassa. Raati ehdotti kouluihin demokratiakasvatuksen sekä vapaaehtoistyön mahdollisuuksien lisäämistä.

---

¹⁸ Verkkosivuilla käyty 18.11.2021.

https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/147883_Kouluterveyskyselyn_2019_kooste.pdf

Tavoitteet ja toimenpiteet

Tavoite 1: Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen

Toimenpide: Vahvistamme lasten ja nuorten osallisuutta Lapsiystävällinen kunta – toimintasuunnitelman mukaan, esimerkiksi tiivistämällä kodin ja varhaiskasvatuksen sekä kodin ja koulun yhteistyötä.

Vahvistamme lasten ja nuorten osallisuutta lisäämällä yhteistyötä toimialojen välille ja kehittämällä osallisuuden menetelmiä lasten ja nuorten näkökulmasta. Kehitämme Lasten ja nuorten osallisuutta Lapsiystävällinen kunta -toimintasuunnitelman toimenpiteiden mukaisesti 2022–2023.

Mittari: Lapsiystävällinen kunta -toimintasuunnitelman toimenpiteiden toteutuminen kyllä/osittain/ei. Osallisuuden menetelmien lapsiystävällisyyden arviointi ohjelmakauden alussa, puolivälissä ja lopussa.

Vastuu: Osallisuuspalvelut, Lapsi ystävällinen kunta -asiantuntijatyöryhmä ja koordinaatioryhmä, Kasvatuksen ja oppimisen toimialan osallisuustyöryhmä

Tavoite 2: Vieraskielisten osallisuuden vahvistaminen

Toimenpide: Panostamme selkokielisiin ja vieraskielisiin osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiin.

Kannustamme ja koulutamme selko- ja monikielisyyteen osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien suunnittelussa.

Mittari: OsallistuvaVantaa.fi:ssä käännettyjen projektisivujen ja kyselyjen määrä. Kaupunkitasoisten vieraskielisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien määrä.

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Toimenpide: Luomme uusia menetelmiä ja toimintatapoja.

Kehitämme yhteistyössä monikulttuuristen järjestöjen kanssa osallisuuden menetelmiä ja toimintatapoja, jotka luovat luottamusta vieraskielisten asukkaiden ja kaupungin välille sekä lisäävät vieraskielisten osallisuutta.

Mittari: Toteutunut kyllä/osittain/ei.

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Kumppanit: Monikulttuurisuus asiantuntijajärjestö, yhteisöpalvelut, järjestöt

Tavoite 3: Syrjäytymisvaarassa olevien osallisuuden tukeminen

Toimenpide: Luomme uusia toimintamalleja.

Tuomme osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia lähemmäs syrjäytyneitä ja syrjäytymisvaarassa olevia vantaalaisia. Osallisuuspalvelut käynnistävät yhteistyön näiden ryhmien kanssa työskentelevien kaupungin ammattilaisten ja sidosryhmien kanssa uusien toimintamallien kehittämiseksi.

Mittari: Toteutunut kyllä/osittain/ei.

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Kumppanit: esimerkiksi etsivä nuorisotyö, Yhteinen pöytä, sosiaalipalvelut, järjestöt

Toimenpide: Edistämme kokemusasiantuntijoiden hyödyntämistä.

Edistämme kokemusasiantuntijoiden hyödyntämistä suunnittelussa ja kehittämisessä. Sosiaali- ja terveystoimen siirtyessä hyvinvointialueelle varmistetaan, että siellä oleva osaaminen kokemusasiantuntijoiden hyödyntämisestä säilyy kaupungin käytössä. Vahvistetaan KAP-Vantaan toimintaa osallisuuden menetelmänä ja viestitään sen mahdollisuuksista työntekijöille.

Mittari: Kehittämisprojekteihin tilattujen kokemusasiantuntijoiden määrä

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Kumppanit: KAP-Vantaa hanke

Toimenpide: Lisäämme osaamista esteettömien tilaisuuksien järjestämisestä.

Vahvistetaan työntekijöiden osaamista esteettömien asukastilaisuuksien järjestämiseen ja varmistetaan tarvittavat välineet ja resurssit. Järjestetään induktiosilmukka ja viittomakielen tulkkaus asukasfoorumeihin.

Mittari: Koulutusten määrä. Asukasfoorumeissa toteutunut kyllä/osittain/ei.

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Tavoite 4: Digiosallistumisen esteiden poistaminen.

Toimenpide: Kehitämme osallisuuspuhelimesta sujuvan vaihtoehdon digiosallistumiselle.

Mittari: Toteutunut kyllä/osittain/ei.

Vastuu: Osallisuuspalvelut

5.6. Suora osallistuminen täydentää edustuksellista demokratiaa

“Asioiden esittelyn lisäksi avoin keskustelufoorumi määrääjäksi ennen päätöksentekoa asiaan liittyen. Jokaiseen asiaan voi avata oman keskustelun, jonka sitten sulkee ennen päätöksentekoa.”
Asukaskyselyn vastaaja

Kuntavaalien äänestysprosentti jäi Vantaalla matalaksi. Suoraa osallistumista tarvitaan täydentämään edustuksellista demokratiaa. Asukkaiden, luottamushenkilöiden ja kaupunkiorganisaation välisen dialogin kehittäminen voi tuoda uusia ulottuvuuksia osallisuustyöhön sekä parantaa tiedonkulkua ja luottamuksen rakentamista. Edustuksellinen ja suora demokratia täydentävät toisiaan.

Kuntaliiton Kuntapäätäjätutkimuksessa 2020 kohderyhmänä olivat kunnanvaltuutetut, hallituksen jäsenet, lautakuntien puheenjohtajat sekä johtavat viranhaltijat. Osallisuuden ja vaikuttamisen kehittämiseen liittyen vantaalaiset vastaajat (n=36) suhtautuivat myönteisimmin yhteiskehittämisen

lisäämiseen yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa. Myös kunnan asukkaiden mielipiteiden selvittäminen ennen päätöksentekoa ja raatien ja paneelien käyttö isojen kokonaisuuksien valmistelussa sai kannatusta. Näissä Vantaa suhtautui myönteisemmin tai yhtä myönteisesti kuin verrokkikunnat. Sen sijaan päätösten valmisteluun liittyvissä väittämässä Vantaa erottui toiseen suuntaan. Verrokkikuntia harvemmin koettiin asioiden valmistelu avoimena ja läpinäkyvänä tai valmistelussa olevista asioista keskustelu tai viranhaltijoilta saatavat lisätiedot riittävinä. Ennakkovaikutusten arviointia käytettiin myös vähemmän.

Vantaan luottamushenkilöille maaliskuussa 2021 tehdyssä kyselyssä (n=29) suurin osa piti keskustelutilaisuuksia ja kyselytunteja hyvänä tapana parantaa vuorovaikutusta asukkaiden kanssa. Vähintään puolet vastaajista valitsi myös jalkautumisen asuinalueille ja aktiivisemmän läsnäolon sosiaalisessa mediassa keinona tukea vuorovaikutusta. Muina keinoina mainittiin mm. parempi viestintä kuntalaisaloitteista sekä Vantaa-kanavalle valtuustoryhmien infot.

Henkilöstökyselyssä päätöksenteon avoimuutta nähtiin lisättävän parhaiten näin: avoin ja riittävän varhainen viestintä valmistelussa olevista asioista, joka tapahtuu monikanavaisesti ja kaikille ymmärrettävästi. Asiakirjojen löydettävyyttä nettisivuilla sekä päätöksenteon striimaus Vantaa-kanavalle mainittiin useamman kerran.

Vantaan vaikuttamistoimielimille tehtiin kysely vaikuttamisesta syksyllä 2019. 23 vastaajasta 65 % koki, että toimielin pystyy vaikuttamaan hyvin. 48 % koki, että pystyy itse vaikuttamaan hyvin toimielimen jäsenenä. Vastaajat pitivät suoria kontakteja, palautteen antoa tai oman taustajärjestön kautta vaikuttamista vaikuttamistoimielintä vaikuttavampana. Lisää tietoa kaupungin organisaatiosta/päätöksenteosta ja hyvistä käytännöistä kaivattiin.

Kuntalaiskyselyn vastaajista Vantaan päätöksenteon koki oikeudenmukaiseksi 21 %, mikä on linjassa muiden kuntien kanssa. Luottamus päättäjiin oli tasaista, 27 % (kaikki kunnat 28 %). Jo kolmasosa uskoi luottamushenkilöiden ajavan vilpittömästi kunnan parasta (2017 17,1 %). Kiinnostus kunnallispolitiikkaan on Vantaalla hieman korkeampaa kuin muissa kunnissa. Kunnallinen luottamustehtävä kiinnostaa 6 % vantaalaisista. Suoran vaikuttamisen kannatus nousi. Liki puolet oli samaa mieltä väittämän ”Tärkeimmistä asioista tulisi järjestää kunnallinen kansanäänestys” kanssa ja internetäänestyksen kannatti melkein 60 %. Äänestysiän laskua 16 vuoteen kannatti melkein neljännes.

2017 kysyttiin myös järjestötoimintaan osallistumista ja sen vaikuttavuutta. 18,8 % vantaalaisista vastaajista osallistui liikuntaseuran, 12,9 % asukasyhdistyksen ja 11,8 % ammattiyhdistyksen toimintaan. Vaikuttavammiksi sen sijaan arvioitiin poliittiseen puolueeseen (39,8 %) ja kaupunginosayhdistykseen (36,8 %) kuulumisen. Asukasyhdistys arvioitiin 3. vaikuttavimmaksi (33,8 %).

Asukasraati esitti julkilausumassaan, että asukaslähtöinen toiminta ja yhteistyöasukkaiden kanssa ovat valmistelun peruspilareita. Raati toivoi erityisesti, että kaupungin palveluja kehitetään yhteistyössä asukkaiden kanssa. Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien viestinnässä sekä päätösviestinnässä tulisi raadin mukaan panostaa tavoitteen selkeään ilmaisuun. Raati ehdotti, että kaupungissa tulisi järjestää matalan kynnyksen tilaisuuksia, joissa tavata päätöksentekijöitä ja työntekijöitä.

Tavoitteet ja toimenpiteet

Tavoite 1: Asukasvuorovaikutus on suunnitelmallista

Toimenpide: Kannustamme asukasvuorovaikutuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Edistämme osallisuussuunnitelman käyttöä hankkeiden, projektien ja palveluiden kehittämisen osallisuuden suunnittelussa koulutuksin ja konsultoinnein.

Mittari: Koulutetun henkilökunnan määrä, osallisuuspalvelujen saamat tukipyynnöt

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Toimenpide: Lisäämme asukasosallisuuden osaksi päätöksiä.

Teemme asukasvuorovaikutuksesta näkyvän osan päätösten valmistelua. Ohjeistamme esittelijät kertomaan, miten asukkaita on kuultu valmisteluprosessissa. Selvitämme mahdollisuutta lisätä päätösasiakirjoihin tietoa asukkaiden kuulemisesta. Selvityksessä tunnistetaan ne päätöstyypit, joissa asukkaiden kuuleminen on tehtävä.

Mittari: Toteutunut kyllä/osittain/ei

Vastuu: Kaupunkistrategian ja johdon toimialan osallisuusvastaavat

Toimenpide: Selkiytetään toimialojen osallisuussuunnitelmien päivitysprosessit ja tavoitteena on viedä ne jatkossa toimielimien kuten lautakuntien käsittelyyn

Mittari: Toteutunut kyllä/osittain/ei

Vastuu: Osallisuuspalvelut

Kumppanit: Toimialojen viestintä- ja vuorovaikutustiimit

Tavoite 2: Luottamushenkilöiden ja asukkaiden vuoropuhelu vahvistuu

Toimenpide: Otamme käyttöön uusia paikkoja ja tapoja luottamushenkilöiden ja asukkaiden vuoropuhelulle.

Edistämme luottamushenkilöiden ja asukkaiden vuoropuhelua asukasfoorumeissa ja Alueen päivissä.

Mittari: Palautekyselyt luottamushenkilöille.

Vastuu: Kaupunkistrategian ja johdon toimialan osallisuusvastaavat

Toimenpide: Kokeilemme verkkokeskusteluja.

Luomme mallin, jolla luottamushenkilöt ja asiantuntijat voivat ennen päätöksentekoa keskustella verkossa asukkaiden kanssa.

Mittari: Toteutunut kyllä/osittain/ei.

Vastuu: Kaupunkistrategian ja johdon toimialan osallisuusvastaavat, Osallisuuspalvelut

Tavoite 3: Päätöksenteon avoimuuden lisääminen

Toimenpide: Teemme avoimempaa viestintää kaupunkitasoisesta päätöksenteosta.

Kehitämme viestimistä avoimemmaksi, kiinnostavammaksi ja tavoittavammaksi esimerkiksi hyödyntäen sosiaalista mediaa. Luomme vuoden 2022 aikana suunnitelman toteutuksesta ja edistämme sitä ohjelmakauden ajan.

Mittari: Suunnitelma tehty kyllä/osittain/ei. Suunnitelman toteutumisen arviointi.

Vastuu: Kaupunkistrategian ja johdon toimialan viestintätiimi

Toimenpide: Parannamme palautepalvelun käyttämistä.

Teemme palautepalvelusta ja kuntalaisaloitteesta markkinointikampanjan, jossa selvennetään mihin tarkoituksiin ne sopivat ja edistetään palautejärjestelmän käyttöä. Tavoitteena on kohdentaa aloitteet ja palautteet oikein.

Mittari: Aloitteiden ja palautteiden määrä ennen ja jälkeen kampanjan.

Vastuu: Kaupunkistrategian ja johdon toimialan viestintätiimi

Tavoite 4: Vaikuttamistoimielinten vaikuttavuus kasvaa

Toimenpiteet: Järjestämme vähintään yhden kokouksen vuodessa avoimena kuntalaisille.

Mittari: Avoimet kokoukset/vaikuttamistoimielin.

Vastuu: Vaikuttamistoimielinten koordinaattorit ja puheenjohtajat

Toimenpiteet: Kehitämme vaikuttamistoimielinten viestintää näkyvämmäksi sosiaalisessa mediassa ja verkkosivuilla.

Mittari: Toimielinten tunnettuus vaikuttamiskanavana.

Vastuu: Vaikuttamistoimielinten koordinaattorit

Kumppanit: Kaupunkikulttuurin sekä Kasvatuksen ja oppimisen toimialan viestintätiimit

6. Valmisteluprosessi

Osallistuva Vantaa -ohjelma on valmisteltu vuorovaikutteisesti asukkaiden, henkilökunnan ja luottamushenkilöiden kanssa. Valmistelua johti osallisuusstrategiateeman johtoryhmä sekä koordinoi ja toteutti Osallisuuspalvelut.

Ohjelmaan liittyviin kyselyihin vastasi keväällä 2021 yhteensä 912 vantaalaista asukasta, luottamushenkilöä ja kaupungin työntekijää. Satunnaisotannalla koostettu asukasraati oli mukana valmistelussa touko-elokuussa 2021. Valmistelua käsiteltiin keväällä 2021 vaikuttamistoimielimissä, kaupungin johtoryhmässä, kaupunginhallituksessa sekä vapaa-ajan lautakunnassa.

Ohjelma oli avoimella kommentoinnilla OsallistuvaVantaa.fi-alustalla kesällä 2021. Ohjelman aiheista järjestettiin myös erillisiä sidosryhmäpalavereita, verkkokeskustelu ja seminaari. Ohjelman valmistelussa huomioitiin lisäksi toimialojen osallisuussuunnitelmat, toimialojen osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien vuosiraportointi, Vantaalla tehdyt kuntalaiskyselyt, Kuntaliiton

Kuntalaistutkimus sekä ajankohtaista osallisuuskeskustelua ja -tutkimusta. Valmistelussa huomioituun myös muut ohjelmat, joissa on linjauksia osallisuudesta

- Järjestöyhteistyön ohjelma
- Vantaan asukastilaohjelma
- Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelma 2019–2021 (MEK)
- Lähiöohjelmassa 2020–2022
- Vantaan kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa
- Vantaan kulttuurilinjausten 2021–2030
- Kirjasto 2030
- Vantaan Hyvinvointiohjelma 2018–2022
- Resurssiviisauden tiekartta

7. Liitteet

- Osallistuva Vantaa -ohjelma
- Osallistuva Vantaa - tavoitteet ja toimenpiteet taulukossa
- Toimialojen osallisuussuunnitelmat 2021
  - [Kaupunkikulttuuri](#)
  - [Kaupunkistrategia ja johto](#)
  - [Kasvatus ja oppiminen](#)
  - [Kaupunkiympäristö](#)
  - [Sosiaali- ja terveystoimi](#)